

Anne-Mari Kontiainen

Lukuharrastus lentoon lukudiplomilla

Opinnäytetyö

Kevät 2018

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalvelun tutkinto-ohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalvelun tutkinto-ohjelma

Tekijä: Kontiainen, Anne-Mari

Työn nimi: Lukuharrastus lentoon lukudiplomilla

Ohjaaja: Mäkinen-Laitila, Sari

Vuosi: 2018

Sivumäärä: 43

Liitteiden lukumäärä: 10

Tämä opinnäytetyö oli osa Karvian kirjaston ja Karvian yhtenäiskoulu Opinpolun yhteistyötä edistävää toimintaa. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi lukudiplomi koulun 1–6-luokkalaisille oppilaille.

Opinnäytetyön teoriaosassa kartoitettiin lasten lukutaitoon, lukemiseen ja lukemaan innostamiseen liittyvää taustatietoa. Siinä käsiteltiin lasten ja nuorten lukutaidon tasoa. Lukutaidon ylläpitäviä keinoja tulisi edelleen kehittää, että lukutaidon taso pysyisi hyvänä. Kirjastolla todettiin olevan merkittävä rooli lasten ja nuorten lukuharrastuksen ylläpitäjänä. Kirjasto kykenee tarjoamaan monipuolisia lukukokemuksia kokoelmallaan ja kokoelmaa avaavien palveluiden avulla. Lukuharrastuksen myönteisiä vaikutuksia tulisi korostaa enemmän nuorille lukijoille.

Karvian yhtenäiskoulun alakoululuokkien lukudiplomi luotiin tutkimalla olemassa olevia lukudiplomeja ja opettajien haastattelujen kautta saatuja tietoja hyödyntämällä. Tutkimus oli laadullinen ja tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Tutkimuksessa haastateltiin kuusi Karvian yhtenäiskoulun luokanopettajaa yksilöhaastatteluna. Haastatteluissa selvitettiin opettajien mielipiteitä ja ajatuksia lukudiplomin sisällöstä ja suorittamisesta. Saatua tutkimusaineistoa analysoitiin sisällönanalyysin keinoin.

Tutkimuksessa ilmeni, että kirjaston ja koulun yhteistyöllä on merkittävä rooli opetuksen tukemisessa. Lasten ja nuorten lukuharrastusta on tuettava ja etsittävä uusia toimintoja sen ylläpitoon. Opinnäytetyön tuloksena syntyneen lukudiplomin toteutuminen otettiin positiivisella asenteella vastaan Karvian yhtenäiskoulussa. Opetushenkilökunta antoi arvokasta tietoa lukudiplomin suunnitteluun. Lukudiplomista luotiin selkeä ja helposti toteutettava.

Avainsanat: lukudiplomi, lukeminen, kirjallisuus.

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Library and Information Services

Author: Kontiainen, Anne-Mari

Title of thesis: Boosting the reading hobby with a reading diploma

Supervisor: Mäkinen-Laitila, Sari

Year: 2018

Number of pages: 43

Number of appendices: 10

This thesis was one of the collaborative actions between Karvia Library and the Karvia Opinpolku Comprehensive School. As a result of this thesis, a reading diploma was created for grades 1 to 6 of the Karvia Comprehensive School.

The theoretical part focuses on children's reading skills, reading, and boosting reading. Furthermore, it deals with the level of children's and youths' reading skills. To keep up the current level of their reading skills, the methods aimed at maintaining reading skills should be developed further. The library was found to have a significant role in maintaining children's and youths' reading hobby. The library is able to offer diverse reading experiences due to its large collection and services making the collection visible for customers. The positive effects of the reading hobby should be emphasized more among young readers.

A reading diploma for grades 1 to 6 at the Karvia Comprehensive School was created by studying the already existing reading diplomas and using the information gathered by interviewing teachers. This thesis included a qualitative study conducted with a semi-structured interview. Six class teachers from the Karvia Comprehensive School were individually interviewed about their opinions and thoughts about the content and earning of the reading diploma. The data was analysed by content analysis.

The results of the study show that cooperation between the library and the school has a significant role in supporting teaching. Children's and youths' reading hobby should be supported and new ways have to be found to keep it up. The result of this thesis, the new reading diploma, was positively received by the Karvia Comprehensive School. The teachers gave valuable information for planning for the reading diploma, which is explicit and easy to put into practise.

Keywords: reading diploma, reading, literature

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	5
2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ.....	7
2.1 Yhtenäiskoulu.....	7
2.2 Kirjasto.....	8
2.3 Kirjaston ja koulun yhteistyö.....	9
2.4 Karvian kunnan perusopetuksen opetussuunnitelma.....	11
3 LUKUTAITO.....	13
3.1 Lukutaidon määritelmiä.....	13
3.2 Lukutaidon tilanne.....	15
3.3 Lukutaidon merkitys.....	17
4 LUKUHARRASTUKSEN TUKEMINEN JA KIRJASTOT.....	18
5 LUKUDIPLOMILLA INNOSTUSTA.....	21
5.1 Taustaa.....	21
5.2 Lukudiplomin rakenne ja suorittaminen.....	22
5.3 Lukudiplomin houkuttelevuutta tukevia menetelmiä.....	24
6 TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSMENETELMÄT.....	26
7 HAASTATTELUTUTKIMUKSEN TULOKSET.....	29
8 LUKUDIPLOMIN SUUNNITTELUPROSESSI JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	34
9 POHDINTA.....	37
LÄHTEET.....	39
LIITTEET.....	43

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoituksena on syventää koulun ja kirjaston yhteistyötä ja luoda yhteisiä keinoja lasten ja nuorten lukuharrastuksen herättämiseen ja innostukseen. Tämä opinnäytetyön kohteena ovat Karvian kunnankirjasto ja Karvian yhtenäiskoulu Opinpolku.

Tässä opinnäytetyössä lisäksi selvitetään laadullisen teemahaastattelututkimuksen avulla opetushenkilön mielipiteitä ja odotuksia tulevan lukuharrastuksen innoittajan sisällöstä, suorittamistavoista sekä palkitsemisesta. Teemahaastattelussa haasteltiin kuusi luokanopettajaa yksilöhaastatteluna. Heidän ammattitaitoa ja arvokasta tietämystä hyödynnettiin tämän opinnäytetyön tuloksena syntyneeseen tuotokseen eli lukudiplomiin. Lukudiplomi on suunniteltu peruskoulun 1–6-luokkalaisille oppilaille. Tässä työssä käytetään määritelmää lapset ja nuoret, sillä Karvian kirjastossa kokoelma on jaettu lasten- ja nuortenosastoihin. Osastot sijaitsevat kirjastosalin eri reunoilla. Lukudiplomin suorittamiseen osallistuvat lukijat etsivät luettavaa molemmilta osastoilta.

Karvia on lapsiystävällinen kunta, jossa kuntalaiset ja eri toimijat yhteisvastuullisesti huolehtivat ja turvaavat kunnassa asuvien lasten ja nuorten hyvinvointia. Lasten ja nuorten hyvinvointi on tärkeä ja yhteisiä pelisääntöjä lasten ja nuorten kanssa kehitellään yhtenään. Kirjaston ja koulun yhteistyö sai uutta virtaa Karvian kunnassa yhtenäiskoulun aloitettua syksyllä 2017. Koulu sijaitsee 300 sadan metrin päässä kirjastorakennuksesta, joten se mahdollistaa yhdenmukaiset palvelut kaikille kunnan oppilaille.

Opinnäytetyössä määritellään lukutaitoa ja kerrotaan nuorten lukutaidon tilasta sekä tuodaan esille lukutaidon merkitystä lasten ja nuorten elämässä. Lukutaito antaa mahdollisuudet toimia aktiivisena kansalaisena sekä mahdollistaa osallistumisen tasavertaisena toimijana muiden rinnalla. Lukutaidon ohella kirjoitustaidon merkitys korostuu tietotekniikan kehittyessä. Yhä useammin luettua tietoa muokataan ja jaetaan eteenpäin. Lukijan tulee ymmärtää luettua tekstiä syvällisesti, että hän kykenee käsittämään kokonaisuuksia. Lukudiplomin tehtävät harjaannuttavat luetun ymmärtämisen taitoa.

Lukutaidon ylläpidon kannalta lukuharrastus on oleellisen tärkeää. Kirjaston perustehtävänä on tukea järjestettyä sekä omatoimista oppimista. On mielekästä tuoda esille kirjaston monipuolista kokoelmaa, jolla kyetään vahvistamaan lasten ja nuorten lukutaitoa ja ruokkimaan heidän lukutottumuksiaan. Lukudiplomin avulla luokka-asteittain kyetään tarjoamaan lapsille ja nuorille suunnattua monipuolista kirjallisuutta. Kirjavinkkauksella ja muilla lukuinnostuksen keinoilla saatetaan saada lukuinnostus esiin myös vähemmän lukemista harrastavalle.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Pääosin maatalouteen ja pienteollisuuteen keskittyvä Karvian kunta sijaitsee Satakunnan pohjoisosassa. Naapurikuntiin kuuluvat Honkajoki, Kankaanpää, Kauhajoki, Kurikka ja Parkano. Kunnan asukasluku 2443 (31.12.2016) on ollut vuosia laskusuhdanteinen. Kunnanvaltuuston hyväksymässä kuntastrategiassa vuosille 2016–2019 keskeisenä tavoitteena on pysyä vireänä ja itsenäisenä kuntana, joka tunnetaan lapsiystävällisyydestään. (Karvian kunta 2018.)

Laajan hyvinvointikertomuksen 2017–2020 (2017, 14) mukaan lähes kaikki karvialaiset lapset ovat vähintään tyytyväisiä elämäänsä. Kertomuksen mukaan lapset kokevat verrokkeja enemmän vahvasti kuuluvansa eriasteisiin yhteisöihin, kuten lähiyhteisöön, kouluyhteisöön ja luokkayhteisöön. Kertomuksen mukaan lapsilla on kavereita ja he pitävät koulunkäynnistä. Samaisessa dokumentissa hyvinvointisuunnitelmaan on niin aikuisten kuin lasten hyvinvoinnin ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi kirjattu monipuolinen harrastustoiminnan mahdollisuus. Kirjasto tarjoaa kokoelmallaan ja palveluillaan kaikenikäisille elämyksiä lukuharrastukseen. Tässä opinnäytetyössä suunnitellulla lukudiplomilla pyritään houkuttelemaan lapsia ja nuoria lukuharrastuksen pariin.

2.1 Yhtenäiskoulu

Yhtenäiskoulu Opinpolku aloitti toimintansa syksyllä 2017, jolloin kaikki kunnan oppilaat siirtyivät yhteiseen opinahjoon. Keväällä 2017 suljettiin yhteensä neljä kyläkoulua. Kuntakohtainen opetussuunnitelma painottaa tiimityön merkitystä. Kouluyhteisöä kannustetaan tekemään yhteistyötä laajasti eri toimijoiden kanssa keskenään ja vuosittain toteuttamaan yhdistäviä projekteja. Projektien pääaiheena korostetaan oman kunnan tietoisuuden lisäämistä ja oleellisena osana kunnan toimintaa pidetään yrittäjyyttä, joten yrittäjyyskasvatus on vahvana taustalla. Opetukseen saatetaan valita myös muita painotuksia, mutta ne vaihtelevat vuosittain ja ne kuvataan työsuunnitelmassa. (Karvian kunnan opetussuunnitelma 2016, 24.)

Yhtenäiskoulun myötä peruskoululaisille avautuivat yhteneväiset mahdollisuudet käyttää kunnan kirjastoa opintojen tukemiseksi. Koulu sijaitsee 300 metrin etäisyy-

dessä kirjastorakennuksesta, joten koulun ja kirjaston yhteistyölle matka ei ole esteenä. Yhtenäiskouluun ei ole perustettu omaa koulukirjastoa. Yhteistyötä arvostavan yhtenäiskoulun alkuvaiheissa myös kirjaston on oltava aktiivinen yhteistyökumppani. Oppilaat opiskelevat yksisarjaisesti, rinnakkaisluokkia tai yhdysluokkia ei ole. Luokkakoot vaihtelevat 15–26 oppilaan ryhmistä.

2.2 Kirjasto

Karvian kirjasto on perustettu vuonna 1873. Karvian kunnankirjasto on ollut nykyisellä paikallaan vuodesta 1993, jolloin uusi kirjastorakennus valmistui. Kirjastorakennuksen on suunnitellut arkkitehtitoimisto Jyrki Jääskeläinen Oy Seinäjoelta. Aiemmin kirjasto palveli yläasteen kanssa samassa rakennuksessa. Kirjasto toimii ainoastaan kunnan keskustassa sijaitsevassa kirjastotalossa. Muut toimipisteet on suljettu 2000-luvun alussa. Tuolloin toimipisteinä toimivat sivukyliä kouluilla olevat palvelupisteet. Kirjastolla ei ole kirjastoautotoimintaa.

Kirjaston kokoelma oli vuonna 2016 yhteensä 47 013 nidettä, joista 43 313 oli kirjoja. Lasten kaunokirjallisuuden kirjojen määrä oli 12 583 kappaletta. Tilastojen mukaan samaisena vuonna lasten kaunokirjallisuutta hankittiin 652 kappaletta, mikä on 180 nidettä enemmän kuin edellisellä vuonna. Kokonaislainaus vuonna 2016 oli 28 274 lainausta. Lasten kaunokirjallisuuden lainaus oli 10 064. Lainausmäärä on alhaisin verrattuna kahteen edelliseen vuoteen, sillä vuonna 2015 lainauksia oli 13 312 ja vuonna 2014 kirjattiin 13 282 lainausta. (Suomen yleisten kirjastojen tilastot 2017.) Lukudiplomi voi osaltaan nostaa lasten kaunokirjallisuuden lainausmääriä.

Kirjaston kirjahankinnat on keskitetty Kirjavälitys Oy:n tarjoamaan palveluun. Kirjavälitys Oy esittää kustantajien keskitetyn tarjonnan kaksi kertaa vuodessa. Lasten- ja nuorten kaunokirjallisuuden tarjonta on laadukasta ja tarjonnasta valitaan pääsääntöisesti jokainen teos. Toki on muistettava vuotuiset määrärahat. Suosittuja teoksia, kuten Risto Räppääjää, Ellaa ja kavereita sekä Kunnaksen tuotantoa otetaan kokoelmaan kahtena kappaleena. Mahdollisen lukudiplomin toteutumisen toivossa nuorten- ja lastenkokoelma on ollut päivityksen kohteena kaksi vuotta. Kirjaklassikoita on hankittu uutena painoksena, kuten Astrid Lindgrenin tuotantoa.

Nuorille suunnattu kokoelma on jaettu erikseen lastenosastolle ja nuortenosastolle. Käytännössä osastot ovat vastakkaisilla reunoilla, joten kirjojen sijoittelu vaatii syvällisempää pohdintaa. Etenkin tietokirjallisuuden kokonaisuus on hajanainen, joten sijoituksen painotuksena pidetään nuortenosaston hyllyjä. Sarjakuvat ovat kaikki nuortenosastolla. Lastenosastolle on sijoitettu kuvakirjojen lisäksi lasten helppolukuiset teokset sekä lastenromaanit. Nuortenosastolle on sijoitettu nuorille aikuisille suunnattua kaunokirjallisuutta. Lastenosaston ja nuortenosaston lukijakuntaa ei voi selkeästi rajata esimerkiksi iän perusteella. Lukijat seilaavat osastojen välillä etsiessään lukemista.

Houkuttelevuutta on haettu järjestyksellä ja siisteydellä. Hyllyjärjestely on väljää ja kirjoja on nostettu paremmin esille. Kokoelmasta on poistettu huonokuntoisia ja vähän lainattuja teoksia. Kirjoja on ryhmitelty selkeiksi kokonaisuuksiksi, kuten tavutetut ja helppolukuiset. Kokonaisuudet ovat myös merkattu selkeästi hyllynimikkeillä. Molemmilla osastoilla on erillinen esittelyhylly, johon on mahdollisuus nostaa esiin esimerkiksi teemoittain kirjakokonaisuuksia. Esittelyn lisäksi kokoelmaan kuuluvien kirjojen sisältöä tulisi avata mahdollisille lukijoille. Kirjojen sisältöä avaavia työvälineitä on esimerkiksi lukudiplomi.

2.3 Kirjaston ja koulun yhteistyö

Kuntien järjestämää kaikille avointa kirjastolaitoksen toimintaa ohjaa kirjastolaki. Uudistettu laki tuli kaikilta osin voimaan 1.1.2018. Lain tavoitteena on edistää kansalaisten yhdenvertaisuutta tiedon saantiin ja käyttöön. Jokaisella kansalaisella tulisi olla mahdollisuus monipuoliseen lukutaitoon sekä edellytykset elinikäiseen oppimiseen sekä itsensä kehittämiseen. Yleisten kirjastojen tehtävänä on avata väyliä aineistoihin sekä edistää lukutaitoa monipuolisesti. Saavutettavuutta parannetaan yhteistyöllä muiden toimijoiden kanssa. Laissa kehoitetaan kirjastoja tekemään yhteistyötä muiden toimijoiden ohella myös päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten kanssa. (L29.12.2016/1492 2 §, 6 §, 11§.)

Perusopetuslaki vastaavasti velvoittaa kunnan järjestämään perusopetusta alueen oppivelvollisuusiän piiriin kuuluville lapsille ja nuorille. Perusopetuksen tavoitteena on tarjota tarpeellisia tietoja ja taitoja elämään sekä tukea henkistä kasvua vas-

tuulliseen jäsenyyteen yhteiskunnassa. (L 21.8.1998/628, 2§, 4 §). Paikallinen perusopetus perustuu Opetushallituksen rakentamille normeille, jotka ovat kirjattu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Nykyisin käytettävät perusteet ovat vuodelta 2014. Perusteiden pohjalta kunnat laativat paikallisen opetussuunnitelman. (Opetushallitus, [viitattu 13.3.2018].)

Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015 (2009, 26) painottaa myös koulujen, oppilaitosten ja kirjastojen yhteistyötä turvatakseen oppilaiden tietohuollon. Toimivilla yhteistyömenetelmillä tuetaan perinteisten lukutaitojen ohella media- ja informaatiolukutaitoja. Perusopetuksen perusteissa kannustetaan koulua yhteistyöhön ulkopuolisten toimijoiden kanssa ja käyttämään erilaisia oppimisympäristöjä. Kirjasto mainitaan yhtenä monimuotoisen oppimisympäristön tarjoavana paikkana. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 29.)

Kirjastojen ja koulujen yhteistyön merkitys tiedostetaan molemmissa toimialoissa. On huomioitavaa, että yhteistyön toimivuuteen ja sujuvuuteen vaikuttavat myös henkilöt, jotka tekevät työtä kentällä. Ei riitä, että paperilla kirjoitetaan suunnitelma, mutta toiminta hiipuu tekijöiden aktiivisuuden puutteeseen. Koulun ja kirjaston toimivasta yhteistyöstä on valtakunnallisesti esimerkkejä.

Mikkelin kirjastopolku on alueen perusopetuksen, esiopetuksen ja seutukirjastojen yhteinen ohjaussuunnitelma. Suunnitelma on syntynyt osana Mikkelin esi- ja perusopetuksen OPS 2016 -työtä sekä Mikkelin seutukirjaston Kirjasto ja uusi opetussuunnitelma hanketta. Kirjastopolulla tuetaan opetussuunnitelman asettamia tavoitteita tukemalla lukutaitoa sekä kehittämällä tieto- ja viestintäteknikkataitoja ja onnistuneita kirjastonkäyttötaitoja. Ohjaussuunnitelmaan on kirjattu kirjaston tarjoama sisältö sekä toteutustavat. Asioiden monipuolinen käsittely on varmistettu sillä, että eri vuosiluokilla painotuspiste vaihtelee. (Mikkelin kaupunki, [viitattu 18.3.2018].)

Koululuokat voivat käydä kirjastossa lainaamassa lukemista tai opastetulla kirjastovierailulla. Opastetulla kirjastovierailulla opetetaan kirjastonkäyttöä ja tiedonhaku. Opastustunnit sovitaan etukäteen ja suunnitellaan luokan tarpeiden mukaan. Kirjaston ja koulun yhteistyön suunnitelmiin on useasti kirjattu vuosittaiset opastuskäynnit. Esimerkiksi Vaasassa kirjaston ja koulun yhteistyön perustana on kir-

jastopolku, johon kuuluvat eri luokka-asteille suunnatut palvelut. 1. vuosiluokalle kirjasto-opastuksessa kerrotaan perustoimintoja kirjaston käytöstä ja palveluista. Kirjavinkkausta annetaan 3. vuosiluokalle ja 5. vuosiluokka tutustuu tiedonhaun opastukseen. (Vaasan kaupunginkirjasto, [viitattu 25.3.2018].)

Karvian kunnassa uuden yhtenäiskoulun myötä kirjaston ja koulun yhtenäistyölle on avautunut uusia mahdollisuuksia. Lukukauden aikana luokat ovat vierailleet kirjastossa useammin kuin ennen. Eri luokka-asteet ovat käyneet lainaamassa miltei säännöllisesti luettavaa. Kirjasto on aktivoitunut tarjoamaan palveluitaan monipuolisemmin koululaisille ja yhteistyö on lähtenyt sujuvasti liikkeelle. Aikaisempina lukukausina koulun ja kirjaston yhteistyö on sisältänyt satunnaisia kirjastovierailuja. Käynneillä on ollut kirjaston esittelyä tai kirjalainausta. Kirjavinkkausta ei ole ollut säännöllisesti vuosittain eikä kouluille ole tarjottu lukudiplomin kaltaista lukuinnostuksen herättelijää. Tämä opinnäytetyö pyrkii kehittämään kirjaston ja koulun yhteistyötä ja turvaamaan sen jatkuvuuden. Kesäisin kirjasto on järjestänyt nuorille erilaisia lukukampanjoita, joihin lukija on itse saanut valita luettavat kirjat kaunokirjallisuuden alueelta.

2.4 Karvian kunnan perusopetuksen opetussuunnitelma

Uudet perusopetuksen opetussuunnitelmat otettiin käyttöön 1.8.2016. Vuosiluokat 1–6 aloittivat samanaikaisesti uusien opetussuunnitelmien mukaisen oppimisen. Peruskoulun vuosiluokat 7–9 aloittivat porrastetusti uusien opetussuunnitelmien mukaisen koulutyön. Opetussuunnitelman perusteisiin on kirjattu tavoitteeksi seitsemän laaja-alaista osaamiskokonaisuutta. (Opetushallitus, [viitattu 17.3.2018].)

Laaja-alaiseen osaamiskokonaisuuteen on yhdeksi tavoitteeksi kirjattu monilukutaito, joka rakentuu tekstin laaja-alaiseen käsitykseen. Opetussuunnitelman monilukutaito käsittää erilaisten tekstien tulkitsemista ja tuottamista. Opetuksessa ohjataan oppilasta tuottamaan ja tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä sekä hallitsemaan erilaisia viestinnän muotoja. Teksti voi olla sanallista, kuvallista, liikettä tai ääntä sekä näiden kombinaatiota. Monilukutaito käsittää taidon hankkia, assosioi-

da, muokata, tuottaa, esittää sekä arvioida tietoa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 22.)

Karvian kuntakohtainen opetussuunnitelma äidinkielen ja kirjallisuuden osalta tähdentää lukemisen ja kirjoittamisen perustaitojen osaamisen kehittämistä vuosiluokilla 1–2. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta ja innostusta monimuotoisten tekstien tuottamiseen sekä tulkitsemiseen. Vuosiluokilla 3–6 tekstin tuottamisen ja lukemisen taitoja syvennetään oppilaiden omien kiinnostuksien kautta sekä ohjataan laajentamaan lukukokemuksia monimuotoisempiin teksteihin. Opetuksen tarkoituksena on ylläpitää kiinnostusta lukuharrastukseen antamalla erilaisia välineitä sekä tarjoamalla elämyksiä kieleen ja kirjallisuuteen liittyen. (Karvian kunnan opetussuunnitelma 2016, 187, 505.)

Opetussuunnitelman mukaisen opetuksen tavoitteena on tarjota monipuolisia ja monimuotoisia tekstejä. Oppilasta ohjataan tulkitsemaan ja tuottamaan itsenäisesti sekä ryhmässä monimuotoisia tekstejä. Oppikirjojen ohella kirjastolla on mahdollisuus omalla kokoelmallaan tarjoilla lapsille ja nuorille monipuolisia tekstejä. Kirjastojen kokoelmaa voidaan esitellä monin eri tavoin esimerkiksi tyylisuunnan mukaan. Oman kirjan valitseminen ennalta suunnitellusta kokonaisuudesta saattaa helpottaa lukuvalintaa ja kynnys lukukokemukseen sukeltamisesta madaltuu. Kirjastojen luoma lukudiplomi tarjoaa ja esittelee monipuolisen, kirjallisuuden lajeja tasapuolisesti painottavan kirjavalikoiman. Luettuaan kirjan oppilas syventää lukemistaan ymmärryksen tasolle erilaisin tehtävin. Tehtävät voivat olla esimerkiksi piirtämistä tai kirjoittamista.

3 LUKUTAITO

3.1 Lukutaidon määritelmiä

Peruslukutaito voidaan määritellä suppeasti kirjoitetun tekstin lukemisena. Tällainen määritelmä sisältää mekaanista toimintaa, toisin sanoen kirjainten ja merkkien tunnistamista. Tällainen kapea-alainen näkökulma antaa pohjaa lukutaidon määrittelykselle. Kuitenkin on huomioitava, että lukutaitoon liittyy merkittävästi tekstin ymmärtäminen, taito vastaanottaa tekstiä sekä kyky päätellä tekstin merkityksiä. Viestinnän näkökulmasta tarkasteltuna lukutaito sisältää myös tekstin tuottamisen. (Linnakylä 1990, 1–4.)

Takala (2006, 19) esittelee lukemisen koostuvan kahdesta elementistä, jotka ovat mekaaninen lukutaito ja ymmärtäminen. Mekaanisen lukutaidon eli dekodoustaidon saavuttamiseksi lapsen on opittava ensin äänneet ja niitä vastaavat kirjaimet. Nämä taidot omaksuttuaan lapsen on opittava vielä yhdistelemään kirjaimet tavuiksi ja sanoiksi. Taitava lukija hallitsee dekodauksen sekä ymmärtämisen.

Lukutaidolle luodaan perusta peruskoulun ensimmäisillä vuosiluokilla. Lukutaidon karttuessa keskeinen tavoite opetuksessa on oppilaan kannustaminen erilaisten tekstien tuottamiseen, tulkitsemiseen ja ilmaisuun. Ihanteellisen lukutaidon saavuttamiseen vaikuttavat keskeisimmät taustatekijät, joita ovat kielellinen tietoisuus, muisti ja tarkkaavaisuus. Toisinaan peruslukutaidon oppimisessa on hankaluuksia, joten tarve yksilölliseen opetukseen syntyy. (Numminen & Sokka 2009, 75.)

Lukukeskuksen Sanat haltuun -hankkeen (2016–2018) vetäjänä toiminut Aleksis Salusjärvi mieltää lukutaidon pysyvänä taitona, mutta ei vertaa sitä esimerkiksi pyörällä ajamiseen. Hänen mielestään lukutaito on kumuloituva taito, joka kehittyy vielä aikuisiällä, jos sitä työstää. Salusjärvi korostaa ymmärryksen tärkeyttä eritoten lukuinnon säilyvyyden kannalta. (Salusjärvi, [viitattu 10.3.2018].)

Kansainvälisen tutkimusohjelman PISAn tarkoituksena on tuottaa vertailevaa tutkimusta nuorten osaamisesta niin lukutaidon, matematiikan kuin luonnontieteiden alueelta. Lukutaito on ollut vuosina 2000 ja 2009 pääalueena. PISA-tutkimuksessa lukutaito (reading literacy) määritellään seuraavasti:

Lukutaito on kirjoitettujen tekstien ymmärtämistä, käyttöä ja arviointia sekä niiden lukemiseen sitoutumista lukijan omien tavoitteiden saavuttamiseksi, tietojen ja valmiuksien kehittämiseksi sekä yhteiskuntaelämään osallistumiseksi. (Linnakylä & Sulkunen 2002, 10.)

PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) on kansainvälinen lukutaitotutkimus, jossa selvitetään eri maiden nelosluokkalaisten lukutaitoa. Nelosluokkalaisten tulisi hallita peruslukutaidon ja laajentaa osaamistaan lukien oppiakseen erilaisia asioita tai nauttien lukuharrastuksesta. Tutkimus toteutetaan viiden vuoden välein ja ensimmäinen tutkimus toteutettiin vuonna 2001. Lukutaito määritellään tutkimuksessa seuraavasti:

Lukutaito on yhteisön vaatimien ja/tai yksilön arvostamien kirjoitettujen tekstien ymmärtämistä ja käyttöä. Lukijat rakentavat merkityksiä monista erilaisista teksteistä. He lukevat oppiakseen, osallistuakseen lukijayhteisöihin sekä koulussa että vapaa-aikana ja viihtyäkseen. (Leino ym. 2017, 5 ja 7.)

Kulttuurin ja yhteiskunnan kehityksen myötä lukutaito on saanut rinnalleen muita käsitteitä. Mekaaninen kirjainten ja merkkien tunnistaminen ei ole enää riittävä taito. Sallménin (2009, 17) mukaan meidän tulee hallita myös nähtävissä olevien ärsykkeiden tulkitsemista ja ymmärtämistä. Painetun tekstin rinnalle ovat vahvasti nousseet digitaaliset tekstit, jotka muovaavat perinteisiä luku- ja kirjoitustaidon muotoja ja toimintoja. Sallménin mielestä kirjastojen on mielekästä lähestyä mediakasvatusta lukutaitojen näkökulmasta. Hän on määritellyt kirjastojen mediakasvatuksen osaamisalueet seuraavasti: informaatiolukutaito, medialukutaito, pelilukutaito, sosiaalinen median tuntemus, tekijänoikeuksien tuntemus. (Sallmén 2009, 15–21.) Uusien toimintojen myötä käytettävien käsitteiden määrä on laajentunut. Tarkoituksena on löytää mielekkäät käsitteet, jotka kuvastavat kattavasti oppimisen, opetuksen sekä kehittyvän viestinnän muodot. (Kupiainen, Kulju & Mäkinen 2015, 14.)

Kallionpään (2014) mielestä kouluopetuksen tarjoama luku- ja kirjoitusopetus ei vastaa tulevaisuuden yhteiskunnassa aktiiviselta kansalaiselta edellytettävää vaatimuksia. Yhteiskunnan toimintaan osallistuminen vaatii laaja-alaisia taitoja hallita uusia mediaympäristöjä. Lukutaidon ohella aktiiviselta toimijalta edellytetään luovaa kirjoitustaitoa. Mediaympäristö mahdollistaa monimuotoisia tekstejä. Kirjoitet-

tua tekstiä voidaan täydentää kuvilla, liikkeillä, äänillä tai väreillä. Tällainen multimodaalinen tuottaminen vaatii hyvää teknistä osaamista, hahmotuskykyä sekä luovuutta. Luovan kirjoitustaito voidaan jaotella erillisiksi osa-alueiksi, jotka ovat tekniset taidot, monisuorittamis- ja tietoisuustaidot, luovuustaidot, multimodaaliset taidot, sosiaaliset taidot, julkisuustaidot. (Kallionpää 2014). Eri osa-alueiden hallintaan liittyy olennaisesti lukutaito. Esimerkiksi puutteellinen lukutaito saattaa hankaloittaa teknisten laitteiden käyttöä. Lukudiplomissa luova kirjoitustaito vahvistuu tehtävien tekemisellä. Esimerkiksi kirjoitusta vaativat tehtävät harjoittavat tekstin tuottamista ja piirtämistehtävät tukevat luovuustaitoja.

3.2 Lukutaidon tilanne

Suomalaiset sijoittuvat lukutaidon puolesta kärkimaiden joukkoon kansainvälisissä vertailuissa. Kuitenkin syvällisempi tarkastelu osoittaa, että tulevaisuudessa on yhä enemmän panostettava lukutaitoa ylläpitäviin tukitoimiin. Tutkimukset osoittavat sukupuolisia eroavaisuuksia sekä ikäkausiin liittyviä muutoksia, joten tukitoimissa on otettava huomioon näitä seikkoja.

Kansainvälisessä lasten lukututkimuksessa PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) selvitetään neljäsluokkalaisten oppilaiden luetun ymmärtämistä. Tutkimus toteutetaan viiden vuoden välein ja Suomi on osallistunut tutkimukseen vuodesta 2001 lähtien. Viimeisin tutkimus on toteutettu vuonna 2016, jolloin suomalaiset neljäsluokkalaisten sijoittuvat viidennelle sijalle. Edelliseen tutkimukseen verrattuna, mikä tehtiin 2011, suomalaiset lapset ovat lukutaidollisesti samalla tasolla edelleen. Tutkimukset osoittavat kuitenkin tyttöjen saavuttavan merkittävästi korkeampia pistemääriä kuin poikien. Suomessa tytöt saavuttivat 22 pisteen etumatkan poikiin nähden. Pistemäärä ylittää kansainvälisen keskiarvon, joka on 19 pistettä. Tilanne on samansuuntainen miltei kaikissa tutkimukseen osallistuneissa maissa. (Leino ym. 2017, 14–15.)

PIRLS-tutkimus osoittaa, että vanhempien asenne lukuharrastukseen vaikuttaa lapsen lukutaitoon. Lukevat vanhemmat antavat esimerkkiä lapselle ja lapsi kiinnostuu lukutaitoa ylläpitävästä harrastuksesta. Tutkimuksen mukaan koulun tai opettajan toiminnasta ei löydy selittäviä tekijöitä lapsen lukutaidon vaihtelevuu-

teen, joten vaihtelevuuteen vaikuttavat seikat oletetaan tapahtuvan ennen lapsen koulunkäynnin aloittamista. (Leino ym. 2017, 55.)

Neljäsluokkalaisia työssään kohdannut Salusjärvi on huomionnut oppilaiden lukuharrastuksen innostuksen katoamista. Samaisella vuosiluokalla opiskelevat nuoret osaavat mekaanisen lukutaidon ja mieltävät osaavansa jo kaiken. Salusjärven mielestä lukutaidon merkitystä pitäisi perustella enemmän oppilaille. Erityisesti pojat mieltävät lukutaidon olevan sama asia kuin kielioppi. Hänen mielestään lukutaidon positiivisia puolia tulisi tuoda esille, jotta lukuharrastus kulkisi muiden harrastusten rinnalla. (Salusjärvi, [viitattu 10.3.2018].)

PISA2015-tutkimuksen pääalueena olivat luonnontieteet, mutta tuloksista voidaan poimia sen hetkinen käsitys suomalaisnuorten lukutaidon tilasta. Lukutaidon arvioinnissa pääpaino oli luetun tekstin soveltaminen arkiseen elämään. Hyvän menestyksen taustalla on kuitenkin huoli huomisesta, sillä tutkimustulosten keskiarvot ovat laskevia. Tutkimukset osoittavat tyttöjen lukutaidon tason olevan parempi poikien lukutasoon verrattuna. (Vettenranta ym. 2016, 93.)

Kansainvälisissä tutkimuksissa suomalaisilla on johtoasema lukutaidon osalta. Kuitenkin on huomioitavaa, että lukutaidon kehityssuunta on ollut laskusuunnassa. Holopainen (2016, 55) on kirjoittamassaan kolumnissa huolissaan lukutaidon tilasta. Hän kiinnittää huomion koululaisten puutteelliseen lukutaitoon, joka ilmenee noin joka kymmenellä oppilaalla. Hänen huolenaiheenaan on myös tyttöjen ja poikien välinen ero lukutaidossa. Poikien lukutaidon taso on puolentoista kouluvuotta jäljessä tyttöjen lukutaidon tasoon verrattuna. Holopainen hämmästelee, että huonon kehityssuuntaan ei puututa ja toivoo yhdenvertaista ja tasapuolista päivähoitoa sekä virkkeellistä esiopetusta kaikille lapsille. Kolumnisti kokee arvostuksen lukutaitoa kohtaa olevan parhaimmillaan koulunsa aloittavalla oppilaalla ja hänen vanhemmillaan, mutta arvioi arvostuksen laskevan jo kuudennen luokan paikkeilla. Arvostuksen puutteen lisäksi Holopainen (2016, 56) nostaa esille opetuksen laadun ja sisällön. Lyhyesti sanottuna sen, onko opettajilla välineitä opettaa peruslukutaitoa laajempaa lukutaitoa

3.3 Lukutaidon merkitys

Lukukeskuksen vuotuinen tietopaketti nostaa esille Suomen lukutaidon ja lukemisen tilannetta. Selvitys nostaa esiin lukemisen vaikutuksen myötävaikuttavana tekijänä myös terveyteen ja hyvinvointiin. Kansainvälisten tutkimusten perusteella monipuolisella lukemisella on rentouttava vaikutus, joten merkityksellistä on ylläpitää lukutaitoa, että kyetään lukemaan monimuotoisia tekstejä. Iltasatuja nauttivan lapsen yöunen todetaan olevan hyvänlaatuista verrattuna lapsiin sellaisissa perheissä, joissa iltasatuja ei lueta. Kodin positiivinen asenne lukutaitoa kohtaan saattaa vahvistaa lapsen tulevaa koulumenestystä. Lukutaidon omaavat saattavat lukuharrastuksen kautta hidastaa muistisairauksien syntymistä sekä muita ikääntymisen haittoja. Lukutaidon katsotaan kehittävän ihmisen taitoja sosiaalisissa tilanteissa sekä tärkeän empatiakyvyn kehittymisessä. (Lukukeskus, [viitattu 18.2.2018].)

Lukutaidon merkitystä tulisi pohtia vapauden funktiona. Yksilön lukutaito tukee henkistä kasvua ja avartaa mielikuvia ja antaa vapauden itsenäiseen ajatteluun. Lukutaidottoman elämä yhteisössä olisi miltei mahdotonta, sillä elämisen eri toiminnot edellyttävät monenlaisten tekstien lukutaitoa. (Linnakylä 1990, 1–2.) Vanha sanonta: ”Olemme mitä luemme” toimii edelleen. Ihmisestä muotoutuu sosiaalinen ja persoonallinen henkilö lukemisen kautta. Lukeminen kehittää ymmärrystä ja avartaa näkökulmia. (Sarmavuori 2011, 16–17.)

Lukutaidon merkitystä ihmisen elinkaareissa on kiistatta merkittävä. Lukutaidon avulla ihminen kykenee toimimaan aktiivisena kansalaisena ja osallistumaan tasa-vertaisena toimijana muiden rinnalla.

4 LUKUHARRASTUKSEN TUKEMINEN JA KIRJASTOT

Lukutaito ja kirjoittaminen kehittyvät onnistumisen kokemusten kautta. Rakentava ja kannustava palaute auttaa lukijaa kehittymään taidoissaan. Onnistunut lukeminen ja tekstin oikeinymmärtäminen vahvistaa lukukokemusta ja lukeminen koetaan mielekkääksi. Mielekästä tekemistä on hyvä jatkaa, joten kehitys on etenevää ja saavutetaan hyvä kehä. Vastaavasti, jos lukeminen ei onnistu tai tekstiä ei ymmärretä oikein, lukija ajautuu huonoon kehään ja lukeminen saattaa jäädä kokonaan. (Takala 2006, 30.)

Kirjaston tehtäviin on aina kuulunut lukuharrastukseen liittyvä tukeminen. Kirjasto kulkee rinnalla lukemaan oppimisessa, lukutaidon kehityksen eri vaiheissa ja monipuolisen lukuharrastuksen muovaamisessa. Helavuo (2016, 45) muistuttaa, että lukeminen on harrastus, johon kaikilla on varaa. Kattava kirjastoverkosto takaa jokaisella mahdollisuuden käyttää kuntien tarjoamaa kirjastopalvelua. Suomalaisella on mahdollisuus saada mihin tahansa kirjastoon ilmainen kirjastokortti ja näin ollen käyttömahdollisuudet kattaviin kokoelmiin. Toisin sanoen kirjaston käyttö ja lukuharrastuksen ylläpitäminen vaatii riittävän hyvää lukutaitoa sekä viitseliäisyyttä ja oma-aloitteisuutta.

Tärkeää on huomioida myös lukemiseen liittyvän tunne-elämysten kokeminen. Tämä lukutaidon affektiivinen alue liittyy tiukasti lukuharrastuksen innostukseen tai sen puutteeseen. Lukuharrastus ei innosta jos yksilö kokee lukiessaan usein ahdistusta. Vastaavasti hyvät lukukokemukset nostavat arvostusta. (Linnakylä 1990, 1–4.)

Heikkilä-Halttunen (2015, 12) kokee koko perheen kirjallisuusharrastuksen kantavan hedelmää tulevaisuudessa. Hän kannustaa perheitä lukemaan ja leikkimään kielellä. Kirjojen monipuolisessa maailmassa kasvanut lapsi on sanavalmis ja tunne-elämältään tasapainoinen. Toisin sanoen lukuharrastuksen siemen istutetaan aktiivisesti kirjallisuutta harrastavassa kodissa. Kuitenkaan tilanne ei ole kaikissa perheissä ihanteellisin, joten lukuharrastusta tulee esitellä ja markkinoida lapsille ja nuorille yhtenä osana vapaa-ajan harrastusta.

Lapsille sadut tuovat monenlaista lohtua. Satujen maailma avartaa myös mielikuvitusta ja niiden kautta lapsi kykenee työstämään omia pelkoja tai ahdistavia kokemuksia. Lapsen mieltä pelottavaa asiaa voidaan lähestyä satujen kautta, jonka jälkeen keskustelu asiasta saattaa olla helpompaa. Nuorilla itsenäistymisvaihe herättää monenlaisia tunteita ja näihin tunteisiin lohdun aineksia saattaa löytyä fiktiivisestä kirjallisuudesta. Onnistumisen kokemukset kartuttavat lukuinnostuksen sujuvuutta ja jatkuvuutta. (Sarmavuori 2011, 13–14.)

Lasten ja nuorten lukuharrastuksen tukemiseksi opetushallitus on käynnistänyt erilaisia hankkeita. Hankkeiden tarkoituksena on muistuttaa lukutaidon tarpeellisuudesta sekä esitellä kirjallisuuden monipuolista valikoimaa. Kirjallisuuden sisällön avaaminen houkuttelevasti madaltaa kynnystä tarttua teoksiin ja onnistuneessa tilanteessa elinikäinen lukuharrastus saa tuulta siipien alle.

Yksi tärkeä lukuharrastusta tukeva hanke oli Opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallinen Lukuinto-ohjelman toteutettiin vuosina 2012–2015. Ohjelman kohdeyrymänä olivat lasten ja nuorten lisäksi vanhemmat, opettajat sekä kirjastoammatillaiset. Ohjelman tavoitteena oli luoda toimintamalleja, joilla edistää lasten ja nuorten lukumotivaatiota. Hankkeen aikana etsittiin ja kehitettiin monipuolisia ja kannustavia menetelmiä. (Lukuinto-opas 2015, 3.)

Lastenkeskuksen ja Lastenkirjainstituutin yhteinen hanke vuonna 2017 muistutteli lukemisen ilosta ja monipuolisesta lastenkirjallisuudesta. Suuri lukuseikkailu-hanke pureutui asiantuntijoiden johdolla lukutaidon ja lastenkirjallisuuden tulevaisuuden näkymiin sekä niiden merkityksiin. Hankkeessa olevien konsulttiluokkien kautta lapset saivat oman äänensä kuuluville. Suuri lukuseikkailu-tapahtumakiertue tavoitti 50 000 kävijää ja se yhdisti kirjailijat ja lukijat toisiinsa. Hankkeen myötä toteutettiin monia lukuharrastusta innostavia tapahtumia. Lukemisen teemavuonna järjestettiin monenlaisia tapahtumia taiteen eri aloilta. Hankkeen pohjalta jäi materiaalia, jota voi hyödyntää tulevaisuudessa, esimerkiksi kouluuokille tuotetut sanataidetehtävät jatkavat hankkeen aloittamaa työtä. (Suuri lukuseikkailu 2018.)

Edelleen valtakunnallisesti ollaan huolissaan lasten ja nuorten lukutaidon ja lukemisharrastuksen hiipumisesta. Sen estämiseksi opetusministeri Sanni Grahn-

Laasonen on asettanut kansallisen lukutaitofoorumin. Foorumin tehtävänä on korostaa monilukutaitoa ja kielellistä opetusta uudistuneita opetussuunnitelmia hyödyntäen. Tarkoituksena on taata kaikille lapsille ja nuorille aktiiviseen elämään ja jatkuvaan oppimiseen tarvittavat lukutaidot. Lukutaitofoorumi koottiin lukutaidon asiantuntijoista, mutta korostettiin eri toimijoiden arvokasta yhteistyötä. Ilahduttavaa oli, että eri toimijoiden panos oli huomioitu lukuharrastuksen edistämistyössä. Kirjaston käytön mahdollisuus koettiin tärkeäksi. Kirjastokäynnit varhaiskasvatuksesta lähtien ovat tärkeitä toimintoja lukuharrastuksen edistämiseksi. (Opetushallitus 2017.)

Lukuharrastuksen innoittamiseen kirjastoilla on vakiintuneita tapahtumia, joilla innostetaan eri-ikäkauden lukijoita. Perinteisten toimintojen päivittäminen herättää ja elävöittää lukuintotyötä. Pienellä kunnankirjastolla resurssien puitteissa luodaan tapahtumia, kuten satutunnit, kirjailijavierailut ja näyttelyitä. Erilaiset lukupiirit ja novellikoukut kirjaston tiloissa herättävät innostusta osallistumaan ja tutustumaan kirjallisuuden pariin. Nykyisin myös sosiaalinen media tarjoaa välineitä lukuintotyölle. Vaivattomasti löytyvät kirjaesittelyt ja kirjavinkkaukset erilaisilta sivustoilta. Aktiivisella ja monipuolisella työllä mahdollistetaan lukuharrastuksen innostus ja ylläpito.

5 LUKUDIPLOMILLA INNOSTUSTA

Lapsia ja nuoria kannustetaan lukuharrastukseen monin eri tavoin. Lukudiplomi kannustimena on monipuolinen ja soveltuu kaikenikäisille lukijoille. Valinnan varaa sisältävät kirjalistat houkuttelevat kaiken ikäisiä lukemaan erilaisia kirjoja. Lukudiplomilistoilla olevien kirjojen avulla lapsille ja nuorille avautuu monipuolinen kirjallisuuden kenttä, sillä listoilla on sekä monenlaista uutta luettavaa että klassikkokirjallisuutta. Lukudiplomin suorittaminen ei ole pakollista, mutta listoilta voi etsiä lukuvinkkejä, jos itse ei löydä luettavaa.

5.1 Taustaa

Oulu oli ensimmäinen paikkakunta, jossa lukudiplomi otettiin käyttöön. Koulun ja kulttuurin yhteistyöohjelman tuloksena Oulussa koulu- ja kirjastoväkiideoi lukuharrastuksen syventämiseksi lukudiplomi-innovaation. Vuonna 2001 opetushallitus käynnisti Luku-Suomi-hankkeen. Hankkeen keskeisenä tavoitteena oli lukutaidon kehittäminen lisäämällä kirjallisuuden ja lukuharrastuksen tuntemusta käyttäen apuna koulun ja kirjaston yhteistyötä. Lukudiplomi-innovaation tietoisuus levisi hankekuntiin ja kirjastot kehittivät innovaatiota erilaisille kohderyhmille yhteistyössä koulujen kanssa. (Sinko, Pietilä & Bäckman 2005, 100.)

Lukudiplomi koetaan edelleen 2010-luvulla toimivaksi välineeksi kirjaston ja koulujen yhteistyössä. Lukudiplomin muotoja kehitellään paikallisesti esimerkiksi hankkeiden avulla. Yleisten kirjastojen hankerekisterissä on vuodelle 2018 lukudiplomiin liittyviä hakemuksia kaksi kappaletta. Siilinjärvi kohdentaa hankkeensa 5–6-luokkalaisten monipuoliseen lukuharrastukseen lukudiplomin avulla. Seinäjoen tarkoituksena on luoda lukudiplomi, jota voidaan hyödyntää koko Eepos-kirjastojen alueella, johon kuuluu 22 kuntaa. Vuoden 2017 rahoitusta saaneista hankkeista esimerkkinä on Joensuun seutukirjaston eli Vaara-kirjastojen Vaarallinen lukudiplomi-hanke. Hankkeen tavoitteena oli uuden opetussuunnitelman mukaisen lukudiplomin luominen. (Kirjastot.fi, [viitattu 11.3.2018].)

Salminen (2012, 1) on kartoittanut Porin kaupunginkirjaston alueella olevan lukudiplomin merkitystä sen käyttäjien eli opettajien ja oppilaiden avulla. Tutkimus

osoitti, että tiivis yhteistyö koulun ja kirjaston välillä lisää lukudiplomin osallistujien määrää. Lukudiplomin suorittamiseen opettajat kannustavat koko luokkaa, sillä yhdessä osallistuminen motivoi parhaiten. Keväällä ansaittu diplomi koetaan hyvänä kannustimena ja tehtävien tekeminen motivoi lukemaan kirjoja. Kirjaston käytön opetusta nuorelle kertyy myös omatoimisesta lainaamisesta vapaa-ajalla. (Salminen 2012, 9, 11, 19.)

5.2 Lukudiplomin rakenne ja suorittaminen

Lukudiplomin suorittaminen on vapaaehtoista ja taustatekijöillä onkin merkittävä rooli. Aktiivisella yhteistyöllä koulu ja kirjasto luovat mielenkiintoa herättävät luku-listat ja mielekkäät kontrollitehtävät. Lukudiplomin peruserä on, että luetaan tietty määrä kirjoja listalta, jotka ovat laadittu kullekin luokka-asteelle (Heikkilä-Halttunen 2015, 195). Lukudiplomin voi suorittaa koulussa, kotona tai missä on sovittu. Pääsääntöisesti koulujen opettajat ovat suorittamisen vastaanottajia, mutta vastaanottaja voi olla myös muu aikuinen esimerkiksi kirjastoammattilainen. Lukudiplomin suorittaminen voi olla myös osana koulujen kirjallisuuden opetusta. Lukudiplomin suorittamisessa saattaa olla kannustimena kirjamäärätasot eli määrällisesti enemmän lukevat nousevat korkeammalle tasolle ja saavat tasoa kuvaavan nimityksen. Nimityksissä saatettaisiin käyttää esimerkiksi urheilusta tutut määrittelyt: pronssi–hopea–kulta.

Lukudiplomista on erilaisia muotoja ja jokainen kirjasto on luonut omaan kokoelmaan soveltuvat kirjalistat. Jokainen lukudiplomi on erilainen, ja suunnittelijat määrittelevät kirjaryhmät ja listoille sijoittuvien kirjojen laadun ja määrän. Lukudiplomia suunnitellessa on mielekästä tutustua olemassa oleviin lukudiplomeihin. Esimerkiksi Karvia kuuluu Satakirjastoihin, joten on mielekästä tutustua samaan kirjastoryhmään kuuluvien kirjastojen lukudiplomeihin. Porin lukudiplomi koostuu 12 eri aihealueesta, jotka ovat nimetty kirjan sisällön mukaan. Esimerkiksi ritareita ja prinsessoja aihealueen sisältä löytyy Jukka Itkosen Sorsa norsun räätälinä -kirja. Jokaisessa aihealueessa on kolmentasoisia kirjoja. Tasot ovat: lukutoukka, kirja-ahmatti ja L.T.P.M.P.K. (luen tosi paljon myös paksuja kirjoja). Jokaisessa tasossa on vähintään viisi erilaista kirjaa. Lukija valitsee tasonsa omien mieltymyksien mu-

kaan tai lukutaitonsa mukaan. Lukudiplomin suorittamiseen ei vaadita kaikkien aihealueiden mukaan ottamista. Opettaja voi määrittellä oppilaan tason mukaan, monellako aihealueella lukudiplomi on suoritettu. (Satakirjastot, [viitattu 25.3.2018].)

Kokemäen lukudiplomissa vastaavasti jokaiselle vuosiluokalle on omat kirjalistat ja vaatimuksena on lukea vähintään kuusi erilaista kirjaa. Kirjat on jaoteltu pelkistetyksi kirjan lajin mukaan 1–4 luokilla. Esimerkiksi 1. luokan listalla on kuvakirjoja, tavutettuja kirjoja, opettelen lukemaan kirjoja, lasten kirjoja ja runokirjoja. 5–6-luokkalaisilla kirjat on jaoteltu tyyllilajin mukaan esimerkiksi fantasia, jännitys ja tykkääminen. Jokaisen vuosiluokan kirjalistalla on keskimäärin 30 erilaista kirjaa. (Satakirjastot, [viitattu 25.3.2018].)

Lukudiplomin suorittamiseen liittyy tehtävien tekeminen luetusta kirjasta. Tehtävät voivat olla perinteistä kuvan piirtämistä tai kirjoittamista vihkoon. Tekniikka mahdollistaa myös uusia monipuolisia tapoja suorittaa tehtäviä, esimerkiksi sarjakuvana, trailerina tai elokuvan muodossa. Porin kirjaston lukudiplomissa tehtävät edustavat perinteistä muotoa mahdollistaen myös tekniikan hyödyntämistä. Jokaisella aihealueella on kolme erilaista tehtävää, joista valitaan yksi. Tehtävissä käsitellään kirjan tapahtumia. Aihealueen tematiikkaa käsitellään kuvatehtävien tai kirjoitus-tehtävien avulla. Kokemäen lukudiplomissa on erikseen tehtävälista, jossa on 20 erilaista tehtävää. Tarkoituksena on tehdä mahdollisimman erilaisia tehtäviä eli jokaisesta luetusta kirjasta eri tehtävä. Perinteisten tehtävien joukossa on toiminnallisia tehtäviä, kuten vinkkausta tai kirjailijaesittelyä luokkatovereille. (Satakirjastot, [viitattu 25.3.2018].)

Oulun kaupungin kouluissa on mahdollisuus suorittaa kirjallisuusdiplomi. Diplomin suorittaminen on vapaaehtoista ja sen voi suorittaa myös kotona vanhempien kanssa, jos koululta ei löydy suoritusten vastaanottajaa. Lukulistoihin on yhdistetty kaksi vuosiluokkaa yhteen aloittaen 1–2 luokasta. Kirjallisuusdiplomin suorittamiseen vaaditaan kuusi kirjaa ja kaikkina alakoulun vuosina diplomin hyväksytysti suorittanut oppilas saa mestarilukudiplomin. Kirjallisuusdiplomin suorittamiseen osallistuvalla tulostetaan diplomivihko, jossa on kirjalistat ja tilaa merkitä luetut kirjat. Opettaja voi itse valita miten kontrolloi suoritustavan. Diplomitehtäville on erikseen tehtävävihko, joka on myös tulostettavissa. Tehtävävihossa on yhteensä 70

erilaista tehtävää, jotka on jaoteltu esimerkiksi kirjan sisällön, tyytin tai toteuttamistavan mukaan. Tehtävälistaan on lisätty sähköiset tehtävät omana osiona, jossa innostetaan tekniikan mukaan ottamista tehtävien toteuttamisessa. Huomioitavaa on kuvitus, jota on käytetty elävöittämään tulostettavia materiaaleja. (Oulun kaupunki, [viitattu 25.3.2018].)

Syyslukukauden alussa uudet lukudiplomilistat julkistetaan koululaisten käyttöön. Julkistamistilaisuuksista kerrotaan kirjastojen internet-sivustoilla ja näiden tilaisuuksien ympärille voidaan kehittää erilaisia houkuttelevia tapahtumia. Esimerkiksi kirjavinkkaus on oivallinen tapa kertoa listalla olevista kirjoista. Kirjojen helppo saanti lisää houkuttelevuutta, joten lukudiplomiin sisältyvistä kirjoista voidaan luoda näyttely, jossa on useampi kappale samaa kirjaa. Oppilailla on mahdollisuus tarttua mielenkiintoiseen kirjaan heti, sillä useampi kappale samaa kirjaa antaa siihen mahdollisuuden. On tärkeää, että kiinnostava kirja on heti lainattavissa.

5.3 Lukudiplomin houkuttelevuutta tukevia menetelmiä

Lukudiplomin käyttöönottoon saatetaan tarvita avustavia menetelmiä, että saadaan diplomista toimiva apuväline osana kirjallisuuden opetusta. Selkeän ja toimivan palvelun markkinointi opetushenkilökunnalle tulisi olla mutkatonta kirjastohenkilökunnalle. Lukudiplomin esittelyä mahdollisille diplomien suorittajille olisi suotavaa esitellä useammalla tavalla, jotta lukuinnostuksen merkitys avautuisi heille.

Kirjavinkkaus on menetelmä, jolla lapsia, nuoria ja aikuisiakin pyritään houkuttelemaan lukuharrastuksen pariin ja ylläpitämään harrastusta. Parhaimmillaan se on kirjastolaisen auttamista kirjan ja lukijan kohtaamisessa. Vinkkauksessa esitellään kirjan sisältöä houkuttelevasti niin, että saadaan lukijan mielenkiinto heräämään ja hän haluaa lukea kirjan itse. Vinkkaus ei ole kirja-arvostelua eikä takakansitekstin lukua. Vinkkaus voi olla myös musiikin, pelin tai elokuvan houkuttelevaa esittelyä. (Mäkelä 2015, 19–20.)

Mäkelän (2015, 38) mukaan kirjavinkkarin työaluetta ei voi rajata mitenkään. Vinkkausta voi tehdä kirjastossa, kouluissa, vanhempainilloissa tai kaupan kassalla. Vanhempainillat ovat usein asiapainotteisia tilaisuuksia. Onkin syytä huomioida

tilaisuuden luonne ja kohderyhmä. Vanhempien läsnäolo innoittaa monesti keskustelemaan lukemisen tärkeydestä ja innostava vinkkaus saattaa jäädä sivuasiaksi. Kirjastolaisen kannalta ihanteellisin vinkkauspaikka olisi kirjasto. Kirjasto ympäristönä tulisi tutuksi ja se saattaisi madaltaa kynnystä kirjaston käyttöön. Ei kuitenkaan tulisi sulkea luokkatilaa mahdollisena vinkkaustilana. Luokkatila on tuttu ja turvallinen ympäristö oppilaille. Luokkatilassa ei ole häiritseviä ärsykejä, joten oppilas saattaa keskittyä paremmin omassa luokassaan. (Mäkelä 2015, 49.)

Kirjastolaisen vinkkaus on suunniteltua ja toteutetaan osittain opeteltuja menetelmiä käyttäen. On otettava huomioon myös lasten omat kirjavinkit luokkatovereilleen. Esimerkiksi Satakirjastot-sivustolla on lapsilla ja nuorilla omat vinkkaussivustot, jossa lukijat ovat kirjoittaneet lukemistaan kirjoista omia vinkkejä (Satakirjastot, [viitattu 11.3.2018].) Oivallista on myös kummiluokkatoiminta, jossa luokat tulevat yhdessä kirjastoon ja vanhempi oppilas valitsee luettavan kirjan ja lukee kirjan ääneen nuoremmalle kummioppilaalle.

Lukudiplomiin osallistuvilla tulisi tarjota mahdollisuus lainata kirjoja säännöllisesti. Opettajan aktiivisuudella on oletettavasti merkitystä sille, miten usein luokka vieraillee kirjastossa. Kirjastokäynteihin voisi sisällyttää lukuhetkiä myös kirjastotiloissa. Opastetuilla kirjastokäynneillä opetetaan kirjastonkäyttöä. Kirjastonkäytön opetus saattaa sisältää kirjaston esittelyä tai tiedonhaunopetusta. Opetustilanteissa voitaisiin opettaa, miten lukudiplominkin kirjat löytyvät hyllystä tai tietokannasta.

6 TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Tämä opinnäytetyö oli tutkimuksellinen ja sen tuloksena syntyi konkreettinen tuotos eli lukudiplomi. Tarkoituksena oli luoda toimiva ja mielekäs lukudiplomi perusopetuksen vuosiluokille 1–6. Karvian kirjasto ei ole aiemmin tarjonnut koululaisille lukuinnostuksen tukemiseksi lukudiplomin kaltaista toimintaa. Prosessiin liittyi myös lukulistojen ja tehtävien kokoaminen paketiksi. Lukudiplomin luomisen perustaksi tehtiin yksilöhaastatteluja, joissa kerättiin Karvian yhtenäiskoulun opettajien mielipiteitä lukudiplomin tekemiseen liittyen. Haastattelumateriaali käsiteltiin laadullisen tutkimuksen menetelmin.

Laadullisen tutkimuksen lähestymistapa soveltuu optimaalisemmin antamaan vastauksia tutkimusongelmaan. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineisto kerätään ympäristön reaalimaailmasta (Hirsjärvi 2009, 164). Vastaavasti kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus käyttää otantamenetelmää ja antaa yleistettävän lopputuloksen ja selvittää määriä eikä ymmärtämistä kuten kvalitatiivinen tutkimus (Hirsjärvi 2009, 140).

Laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena on kerätä mahdollisimman kattava ja monilähteinen aineisto ymmärryksen saamiseksi. Laadullisen tutkimuksen aineisto voi olla jo olemassa olevaa aineistoa, kuten pöytäkirjat, muistiot tai elämäkerrat. On huomioitava, että harvemmin olemassa olevat dokumentit riittävät tutkimusaineistoksi. Olemassa oleva materiaali on ainutlaatuista taustatietoa tutkittavaan ongelmaan, jota on syytä hyödyntää aiheeseen perehtymisessä. Tutkittavaan ongelmaan aineistoa kerätään kentältä lisää joko haastattelun, kyselyjen tai havainnoinnin avulla. Eri tutkimusmenetelmiä käyttäen tutkija saa tulkinnalleen vahvemman näkemyksen sekä hän ymmärtää aineistoa paremmin. (Kananen 2015, 132.)

Tässä tutkimuksessa valittiin aineistonkeruumuodoksi haastattelu. Haastattelussa haastateltavalta kysyttiin mielipidettä tutkimuksen kohteesta ja vastaus saatiin puhutussa muodossa. Tutkija välittää haastattelujen kautta kuvaa haastateltavan ajatuksista, kokemuksista ja tunteista. Haastattelu on vuorovaikutustilanne, jossa kyetään heti tarkentamaan annettua vastausta sekä pyytämään perusteluja saattuihin vastauksiin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 41–44.)

Haastattelumuodoksi valikoitui teemahaastattelu, sillä tarkoituksena oli saada laajempaa tietoa kuin kyselylomake olisi antanut. Tässä työssä päämäärän saavuttamiseksi ei ollut mielekästä tulkita ongelmaa numeeristen lukujen kautta. Haastattelussa haettiin ajatuksia lukudiplomin sisältöön eli lukulistojen luomiseen liittyviä ideoita ja toiveita. Tarkoituksena oli myös selvittää opettajien toiveita eri suorittamisen tavoista sekä palkitsemisesta. Haastattelun teemat koostuivat näistä aihealueista.

Teemahaastattelumenetelmän valintaan vaikutti myös kokemattomuus tutkijana. Heiskanen (2010, 89) tuo esille ongelmia, joita kokematon kyselylomakkeiden laatija kohtaa työssään. Kysymysten avulla tulisi saavuttaa riittävä tarkkuus, jotta tutkimuksellinen analyysi voidaan toteuttaa. Kysymyksiä laadittaessa pitäisi muistaa kielelliset seikat. Sanavalinnoilla on merkitystä, sillä liian vaikeaselkoiset ja pitkät kysymykset eivät välttämättä saavuta tarvittavaa tarkkuutta. Haastattelu antaa tilaa mahdollisille lisätarkennuksille.

Haastatteluun haluttiin kaikki yhtenäiskoulun 1–6 luokkia opettavat opettajat eli kuusi eri luokanopettajaa. Laadullinen tutkimus ei aseta pakottavia lukumääriä haastateltavien osalta. Tutkimuksen kannalta tärkeämpää on saada laadullista tutkimusaineistoa. Riittävän aineiston määrää voidaan mitata saturaatiolla eli kylläntymisellä. Kylläntymisessä havaintoyksiköiden määrän lisääminen ei tule muuttamaan tulkintaa. (Kananen 2014, 95.) Luokanopettajille lähetettiin sähköpostilla 16.2.2018, missä kerrottiin lukudiplomin suunnittelusta ja toiveesta saada haastattelun kautta heidän ajatuksia, mielipiteitä ja toiveita mukaan suunnitteluun. Haastattelut toteutettiin viiden opettajan osalta heidän omissa luokkatiloissa, yksi haastateltavista saapui kirjaston tiloihin. Ensimmäinen haastattelu tehtiin 19.2.2018 ja toinen haastattelu samalla viikolla 22.2.2018. Kahden viikon tauon jälkeen viikolla 11 haastatteluja tehtiin kahden eri opettajan kanssa. Kaksi viimeistä haastattelua tehtiin viikolla 15 eli viimeinen haastattelu tehtiin perjantaina 13.4.2018. Haastattelutilanteet olivat pääsääntöisesti rauhallisia ja keskeytymättömiä. Haastattelujen nauhoituksiin suhtauduttiin negatiivisesti, joten haastatteluja ei nauhoitettu vaan opinnäytetyöntekijä kirjoitti vastaukset suoraan paperille.

Laadullisen tutkimuksen aineiston analysointia varten aineisto tulee muuttua samaan muotoon. Yhteismitallistaminen tapahtuu aineiston muuttamisella sanalli-

seen muotoon eli litteroinnilla. Litteroinnin tarkkuutta voidaan määritellä tutkimusongelman mukaan. Tarkimmassa tasossa huomioidaan esimerkiksi äänenpainot taukoineen. (Kananen 2014, 102) Tässä tutkimuksessa eleillä tai äänenpainolla ei ollut merkitystä, sillä tarkasteluna kohteena oli haastattelun antama sisältö. Litterointi tehtiin tässä tutkimuksessa heti haastattelun jälkeen, sillä osa haastateltavista ei kokenut mielekkääksi nauhoittamista.

Laadullisessa tutkimuksessa saattaa aineistoa olla määrällisesti runsaasti litteroinnin jälkeen. Laajaa aineistoa ei ole yksinkertaista käsitellä, joten tarkoituksenmukaisempaa on selkeyttää ja tiivistää tutkittavaa aineistoa. Aineistosta tulisi tavoittaa tutkimukselle oleelliset asiat. Koodauksen avulla aineistosta niputetaan samaa tarkoittavat asiat yhteen ja saadaan tiivistettyä aineiston kokonaismäärää. Koodaus ei ole vielä analyysiä, joten tiivistyksen yhteydessä ei saa laadullista tietoa vähentää. Koodausmetodeihin ei ole yksiselitteistä kaavaa, joten tutkija päättää menetelmät tapauskohtaisesti. Ratkaisun löytämiseksi laadullisessa tutkimuksessa tutkijan mielikuvituksella on osansa sekä hänellä on oltava selkeästi mielessä mitä etsii ratkaisun saavuttamiseksi. Aineistoa voidaankin tulkita monin eri tavoin, sillä ratkaisun löytäminen riippuu näkökulmasta. (Kananen 2014, 103–121.)

Tutkimuksen tarkoituksena oli analysoida kohderyhmässä työskentelevien opettajien ajatuksia ja kokemuksia lukudiplomin sisällöstä, toteutustavasta ja diplomin suorittaneiden palkitsemisesta. Haastattelusta saatua aineistoa analysoitiin sisällönanalyysin keinoin. Aineistoa ryhmiteltiin asiakokonaisuuksiksi, kuten kirjalistat, suorittaminen ja palkitseminen. Saatua aineistoa tarkasteltiin jäsentäen, eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä etsien. Haastatteluista saatuja ajatuksia yhdistettiin olemassa olevien lukudiplomien toimintatapoihin ja tästä kokonaisuudesta luotiin uudenlainen kokonaisuus eli lukudiplomi Karvian yhtenäiskoulu Opinpolun 1–6 luokkalaisille oppilaille.

7 HAASTATTELUTUTKIMUKSEN TULOKSET

Teemahaastattelussa haastateltiin kuusi Karvian yhtenäiskoulu Opinpolun luokanopettajaa. Haastateltavat opettavat peruskoulun vuosiluokkia 1–6. Haastattelijoista käytetään lyhenteitä H1, H2, H3, H4, H5 ja H6. Numerointi suoritettiin haastattelu järjestyksen mukaan.

Haastatteluun virittäytyttiin muistelemalla aiempia lukudiplomikokemuksia. Haastateltavista kaksi (H2, H3) muistelivat, että jossakin vaiheessa työelämässään he ovat käyttäneet lukudiplomia äidinkielenopetuksen tukena. Yksi haastateltavista (H6) oli tutustunut lukudiplomiin omien opintojensa aikana. Kolmella (H1, H4 ja H6) oli lukudiplomikokemusta omien lastensa kautta. Yhdellä (H5) ei ollut aiempaa kokemusta lukudiplomista.

Haastateltavien yksimielinen toive oli, että lukudiplomista suunnitellaan selkeä ja toteutustavaltaan yksinkertainen kokonaisuus. Yksi haastateltavista (H4) toi esille, että monivaiheinen ja mutkikas systeemi on vieras ja toinen (H6) korosti, ettei opettajalle saisi tulla liikaa valvontaa lukudiplomin suorittamisesta. Haastateltavat mielsivät innostuksen säilyvän sekä opettajilla että oppilailla, jos lukudiplomin toteuttaminen on helppoa ja ohjeet ovat ymmärrettäviä.

Lukudiplomin alkamisajankohta ja päättyminen tulisi rajata selkeästi (H6). Jokainen haastateltava toivoi lukudiplomikampanjan alkuun kirjavinkkausta listoilla olevista kirjoista. Haastateltavat (H1, H2, H3, H4, H5) sitoutuvat tuomaan oppilaita säännöllisesti kirjastoon, että kaikilla olisi mahdollisuus osallistua lukudiplomin toteuttamiseen. Yksi (H6) haastateltavista koki mahdottomaksi vieraila luokkansa kanssa kerran kuussa kirjastossa.

Kaikkien haastateltavien mielestä hyväksytysti lukudiplomin suorittaneiden palkitsemishetki liitettäisiin kevätjuhlaan. Todistustenjaon yhteydessä mainittaisiin myös lukudiplomien saajat. Palkitseminen on tärkeää oppilaille, mutta epäiltiin oppilaiden arvostavan ainoastaan saamaansa paperillista diplomia (H5). Kaksi (H2, H5) haastateltavaa ehdotti kirja-arvontaa lukudiplomin suorittajien kesken. Haastateltavista kaksi (H6, H4) toivoivat puolivälin palkitsemista syyslukukauden loppupuol-

lella. Palkitseminen voisi olla ylimääräinen kirjastokäynti (H4) tai elokuvan katsominen (H6).

Lukudiplomin rakenteeseen kuuluvat ennalta suunnitellut kirjalistat. Haastatteluis-
sa haluttiin kartoittaa opettajien mielipiteitä lukudiplomilistoista. Heiltä kysyttiin,
olisivatko vapaasti valittavat kirjat vai kirjalistat toimivampi muoto. Kaikki kuusi
haastateltavaa piti tarpeellisena suunniteltuja listoja. Haastateltavista yksi (H6)
toivoi selkeästi määriteltyjä listoja eli vahvat raamit lukudiplomille. Hänestä liian
vapaavalintainen toiminta vie ajatuksen väärille urille. Kaikkien kuuden haastatel-
tavan mielestä listojen tulisi olla lyhyitä ja ytimekkäitä. Haastateltavat (H6, H5)
muistuttivat, että pienille oppijoille lukeminen on haastavaa, joten pitkät tekstit uu-
vuttavat ja kiinnostus loppahtaa. Toisaalta haastelussa kävi ilmi, että oppilaat eivät
enää jaksaa lukea. Neljä haastateltavaa (H4, H3, H2, H1) kokivat, että kolme riviä
luetteloja jaksetaan silmäillä, mutta seuraaville riveille ei enää kiinnostus kannan.
Haastateltava H2 epäili, että monelle 5–6-luokan oppilaalle tekisi tiukkaa lukea
paksuhkoja kirjoja, kuten esimerkiksi Harry Potter -sarjan kirjoja. Yhden (H3) haas-
tateltavan mielestä oppilaat eivät jaksaa keskittyä paksuihin teoksiin.

Lukutaidon taso saattaa vaihdella luokan sisällä suuresti. Lukulistoja laatiessa tä-
mä seikka olisi otettava huomioon. Haastatteluissa tuotiin voimakkaasti esiin las-
ten lukutaidon heikkotasoisuus. Kolme haastateltavista (H2, H3, H5) koki muutok-
sen kääntyneen huonompaan suuntaan älypuhelimien yleistyttyä. Haastavien op-
pilaiden tukemiseksi olisi suotavaa, että lukudiplomissa olisi selkokirjoja, äänikirjo-
ja sekä e-kirjoja (H1, H2, H4, H5). Toisaalta yhtenäiskoulun myötä oppilaille on
hankittu sähköisiä työvälineitä aiempaa enemmän, joten kirjan lukeminen kirjana
koettiin mielekkäämpänä (H3, H4, H5, H6). Yksi haastateltavista (H3) hyväksyisi
vain kirjana luetut kirjat. Huomioitavaa on, että alkuopetuksessa kaikki eivät vielä
osaa lukea itsenäisesti syksyn aikana. Heidän osaltaan tulisi hyväksyä osa luku-
diplomien vaatimasta kirjamäärästä esimerkiksi jonkun toisen lukemana (H6).

Haastattelussa haluttiin selvittää, voidaanko kaksi eri luokka-astetta liittää yhteen
lukulistoja luodessa vai onko mielekkäämpää luoda jokaiselle luokka-asteelle omat
listat. Kaikkien haastateltavien mielestä lukijoiden lukutaidon vaihtelevuus on otet-
tava huomioon myös kirjalistojen laatiessa. Jokaisella vuosiluokalla tulisi olla hel-
pohkoja kirjoja mataloittamaan kynnystä lukuharrastuksen pariin ja kirjojen tulisi

olla houkuttelevia (H4). Vastaavasti aiemmin lukuharrastusta harrastaville tulisi olla haastetta lukuinnon jatkuvuuden takaamiseksi (H6). Tasoerojen vaihtelevuuden vuoksi haastateltavista H1, H5 ja H6 kokivat mielekkääksi, että jokaiselle vuosiluokalla suunnitellaan omat lukulistat. Jokaiselle vuosiluokalla erikseen suunnitellut listat saattaisivat motivoida oppilasta paremmin, sillä uuden lukudiplomikampanjan alettua ahkera lukija tietää saavansa uutta haastetta lukuharrastukselleen (H5). Vastaavasti kolme haastateltavista (H2, H3, H4) yhdistäisivät lukulistat luokkien 1–2, 3–4 ja 5–6 mukaisesti. Haastateltava H3 perusteli luokkien nivomisen yhteen sillä, että opetussuunnitelmassa kannustetaan yhteistyön merkitystä. Karvian yhtenäiskoulussa luokat tekevät yhteistyötä. Luokkatilat ovat suunniteltu niin, että kaksi luokkatilaa saadaan yhdeksi tilaksi avaamalla väliovet.

Yksimielisesti haastateltavat toivoivat, että listoille tulisi pimia laaja-alaisesti eri kirjallisuuden alalta luettavaa. Vuosittaiset teemat elävöittäisi lukudiplomin ajatusta (H3). Yksittäisiä kirjaehdotuksia kukaan ei toivonut, mutta tunnetaitojen kehittämiseen liittyvää kirjallisuutta pidettiin tärkeänä (H6) sekä tutkiville oppilaille kaivattiin syvällisempää tietoa (H1). Oletettavasti poikia kiinnostavan kirjallisuuden lisääminen huomaamattomasti valikoimaan koettiin hyödylliseksi (H2, H3). Kirjauutuudet koetaan lukuinnostuksen kohottajaksi, mutta toivottiin myös klassikoiden löytyvän yhtenä osa-alueena. Oppikirjoissa olevia lukusuosituksia toivottiin hyväksyttäväksi myös lukudiplomikirjoiksi (H1, H2, H4, H5, H6). Ainoastaan yksi (H3) haluaisi pitää nämä suositukset ylimääräisenä lisänä eli ei hyväksyisi lukudiplomikirjoihin.

Kirjalistan jaottelussa haastateltavien mielestä on mielekästä edetä kirjaston hyllyjärjestyksen mukaisesti. Vuosiluokilla 1, 2 ja 3 jaottelu tulisi perustua lastenosaston järjestykseen eli tavutetut, helppolukuiset, kuvakirjat, satukirjat, runot ja lastenromaanit. (H6, H5, H4). Ylemmillä vuosiluokilla eli 5–6 luokan oppilaat etsivät lukemista enemmän tyylilajin mukaan, joten heillä kirjat tulisi jaotella sen mukaisesti (H1, H2). Erityistä lukijaryhmää, kuten pojat ei tulisi eritellä (H2). Oletettavasti poikia kiinnostavat kirjat tulisi sisällyttää olemassa olevien ryhmiin (H3). Oppilaiden lyhytjänteisyyden vuoksi kirjavaihtoehtoja tulisi olla eri otsikoiden alla noin 5–6 kappaletta (H3).

Lukudiplomin suorittamiseen vaadittava kirjojen lukumäärä vaihteli haastateltujen opettajien mielestä 5–12 välillä. Yhdellä (H6) haastateltavista ei ollut mielipidettä

kirjamäärään, mutta hän painotti alkuopetuksen osalta sitä, että vaikka itse ei osaa vielä syksyllä lukea niin suorittamiseen vaadittaisiin itse luettuja kirjoja. Lukudiplomin suorittaminen painottuisi näissä tapauksissa kevään puolelle. Yksi (H2) haastateltavista määritteli enimmäismäärän 10 kirjaan. Kolme (H1, H3, H5) haastateltavista määritteli sopivaksi kirjamääräksi viisi luettua kirjaa. Suorittamisen kirjamäärään toivottiin porrastusta kannustamaan niitä lukijoita, jotka lukevat enemmän. Kirjamäärä voitaisiin porrastaa 6–9–12 luettua kirjaa ja jokainen taso nimettäisiin hauskasti (H4). Porrastuksen negatiivinen puoli tuotiin myös esiin, sillä heikon lukutaidon omaavat saattavat tuskastua alimmalle rappuselle, eivätkä lue yhtäkään kirjaa (H5).

Yleisesti lukudiplomin suorittamista kontrolloidaan tehtävien avulla. Siksi haastateltavilta kysyttiin lukudiplomin tehtävien toteutustavoista ja muodoista. Perinteisten kirjoitustehtävien ja piirtämistehtävien kannalla olivat haastateltavista kolme (H3, H4, H6). Kouluun on hankittu tablettitietokoneita oppilaiden käyttöön, mutta koneet eivät ole henkilökohtaisia eikä niitä saa viedä kotiin. Lukudiplomia suoritetaan osittain kotona, joten kaikilla ei ole yhteneväisiä mahdollisuuksia digitaalisesti toteutettavien tehtävien tekemiseen (H3, H4). Kolme (H1, H2, H5) haastateltavista olivat myönteisiä digitaalisesti toteutettavista tehtävistä, mutta kannattivat enemmän perinteisiä tehtäviä. Yksi (H2) haastateltavista ehdotti näiden kahden muodon yhdistämistä. Yhden (H5) näkemyksen mukaan oppilaat itse haluaisivat tehdä tehtävät laitteella, mutta laitetta käytetään jo nyt runsaasti luokkatyöskentelyssä.

Tehtävälisterojen laatimisessa toivottiin huomioimaan oppilaiden lyhytjänteisyys. Yksi (H5) haastateltavista toivoi kaikille yhtä ja samaa tehtävää tai tehtävälisteralla saisi olla korkeintaan kahdesta kolmeen tehtävään (H3). Muut (H1, H2, H4, H6) haastateltavista määrittelivät tehtävien määrän epämääräisemmin, mutta toivoivat valikoiman olevan niukkaa. Kaikki haastateltavat toivoivat tehtävien olevan helppoja ja yksinkertaisia. Oppilailla on vielä neljännellä luokalla vaikeuksia kuvittaa mielessään asioita, joita on lukenut (H3) ja osalla on luetun ymmärtämisessä heikkoutta vielä ylemmillä luokilla eli 5–6-luokkalaisilla (H2). Toimiviksi ja rakentaviksi tehtäviksi nimettiin kuvan piirtäminen päähenkilöstä, tapahtumapaikasta tai tarinan jostakin vaiheesta (H3). Piirtämistehtäviä toivottiin aina viidennelle luokkatasolle asti (H2, H3). Ajatuskartan laatiminen mainittiin oivana apuvälineenä asioiden ko-

konaisuuksien hahmottamisessa (H1, H2, H3). Monivalintatehtävät mainittiin var-
teenotettavana vaihtoehtona (H6).

Yksi (H3) haastateltavista toivoi A4 -kokoista tehtävälappua, johon merkitään lue-
tun kirjan tiedot ja alaosassa olisi tilaa tehtävän tekemiseen. Lukuvuoden aikana
tehtävälaput kerättäisiin muovitaskuun ja keväällä lukija kuvittaisi kannen ja koko
työ liitettäisiin yhteen kamppasidontaa käyttäen. Haastateltavista kolme (H1, H4,
H5) kokoaisivat tehtävät vihkoon, sillä vihossa olevat viivat helpottaisivat kirjoitus-
tehtävissä. Sähköistä laitetta voitaisiin hyödyntää tehtävien palauttamisessa ku-
vaamalla oma työ ja liittämällä se opettajalle lähettävään tiedostoon (H2). Yksi
(H6) haastateltavista ei osannut selkeästi esittää luontevaa tehtävien koontitapaa.
Hän koki luokan olevan jo muutenkin ahdas, joten esimerkiksi ylimääräisille kansi-
oille ei ole tilaa.

Lukudiplomin konkreettiseen suunnitteluun ei kukaan halunnut osallistua. Haasta-
teltavat kokivat yksimielisesti, että kirjaston henkilökunnalla on ammattitaitoa valita
kirjalistaan laaja-alaisesti eri aihepiireistä luettavaa. Tärkeintä on, että saadaan
oppilaat lukemaan (H5).

8 LUKUDIPLOMIN SUUNNITTELUPROSESSI JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Aiheeseen perehdyttiin tutustumalla muiden kirjastojen luomiin lukudiplomeihin ja niiden toteuttamistapoihin. Pohjaa työlle haettiin ensisijaisesti Satakirjastot.fi -sivustolta, sillä Karvian kirjasto kuuluu tähän kimppaan ja on mielekästä soveltaa yhteneväisyyttä kimppaan kuuluvien kirjastojen kanssa. Opetushallituksen Kunnari-lukudiplomista haettiin tukea kirjavalinnoille eri ikäkausien kirjailijoille. (Kunnari 2017.) Mielenkiintoista oli myös tutkia Oulun kaupunginkirjaston kirjallisuusdiplomia, sillä siellä on otettu ensimmäisenä käyttöön lukudiplomi. Kuitenkin on huomioitava, että valmiit suunnitelmat eivät sellaisenaan sovellu yksittäisten kirjastojen tarpeisiin.

Syksyllä 2017 alkoi tutustuminen muiden kirjastojen lukudiplomin kirjailijoihin. Vuosiluokittain mielenkiintoisia teoksia kirjattiin muistiin. Karvian kirjastossa selailtiin hyllyissä olevia kirjasarjoja eli tutkinta omasta kokoelmasta aloitettiin laajalla perspektiivillä. Koettiin mielekkääksi valita listaan kirjoja, jotka ovat olemassa kirjaston omassa kokoelmassa. Teoksen kappalemäärää voidaan lisätä varaamalla kirja seudulta. Lukulistojen sisältöä alettiin koostaa vuoden 2018 alussa ja tukea valinnoille saatiin haastatteluista saatujen tietojen avulla.

Kirjalistat suunniteltiin vuosiluokittain, sillä haastatteluiden perusteella alkuopetuksen oppilaille lukutaidon tasoerot ovat isoja. Kahden vuosiluokan yhdistäminen samaan kirjalistaan olisi vaatinut laajamittaisia kirjavalikoimia ja listoista olisi saatanut tulla pituudeltaan kohtuuttomia. Lisäksi toiveena olivat lyhyet ja ytimekkäät kirjalistat oppilaiden keskittymiskyvyn puutteen vuoksi. Oletettavasti oppilaita motivoi lukuharrastuksen pariin uudistuneet ja vuosittain muuttuvat kirjalistat. Suunnitelluista kirjalistoista olikin tarkoitus muodostua perusrunko, jota muokataan tulevaisuudessa vuosina tarpeen mukaan esimerkiksi uutuuksilla.

Kirjalistojen otsikot mukailevat kirjaston hyllynimikkeitä. Lastenosastolla kirjat on jaettu ja nimetty tavutettuihin, helppolukuisiin, lastenromaaneihin, kuvakirjoihin, runoihin ja tietokirjoihin. Lukulistalla ryhmiteltiin kirjoja osin näiden osa-alueiden mukaisesti. Jaottelua voidaan perustella sillä, että näin oppilas oppii etsimään te-

osta itse hyllystä. Nuortenosastolla vastaavasti kirjat on jaettu genreittäin, joten lukulistalla käytettiin hyllyissä käytettyjä nimikkeitä. Karvian kirjaston nuortenosaston genreluokitukset ovat romantiikka, fantasia, scifi, kauhu, jännitys, urheilu, historia ja hevoskirjat. Erilaisia ryhmiä vuosiluokittain hahmottui 5–8. Tavoitteena olisi lukea vaihtelevasti eri ryhmistä kirjoja. Tietokirjat lisättiin listalle omana ryhmänä, sillä haastatteluissa kaivattiin tutkiville oppilaille syvällisempää tietoa. Nimikkeiden määrä ryhmittäin pyrittiin minimoimaan, sillä haastatteluissa tuotiin voimakkaasti esiin oppilaiden jaksamista pitkien listojen lukemiseen. Valikoimaa saatiin laajennettua kirjasarjoilla, joita hyödynnettiin kaikissa suunnitelluissa listoissa. Kirjalistojen päivityksen kannalta kirjasarjat ovat myös ihanteellisia, sillä edelleen jatkuvat sarjat voivat pysyä listalla monia vuosia.

Lukudiplomiin vaadittujen kirjojen määrä muotoutui ryhmien perusteella kuuteen kirjaan. Haastateltavat toivoivat porrastusta luettuihin kirjamääriin, jotta innokkaimmille lukijoille olisi myös haastetta. Suunnittelussa otettiin huomioon, että lukudiplomi on uusi palvelu ja pyrittiin yksinkertaiseen ja helppoon toteutukseen. Kaikilla osallistuvilla vaadittu sama kirjamäärä helpottaa myös kontrolloivaa opetushenkilökuntaa.

Haastateltavat toivoivat, että tehtävien kontrolloinnista ei tulisi monimutkikasta. Kontrollointitehtävistä suunniteltiin helpohkot, ettei mahdollinen lukuharrastus lopahtaisi uuvuttaviin tehtäviin. Luokille 2–6 suunniteltiin samanlainen tehtävämoniste. Tehtävämonisteessa on seitsemän erilaista tehtävää. Tehtäväpankki sisältää kolme piirtämistehtävää ja kolme kirjoitustehtävää. Lisäksi yhdessä tehtävässä yhdistetään piirtäminen ja kirjoittaminen. Lukudiplomin suorittaja tekee yhden tehtävän luettua kirjaa kohden. Tarkoituksena olisi tehdä tehtäviä vaihtelevasti eli ei samaa tehtävää kaikista luetuista kirjoista. Ensimmäisen luokan oppilailla tehtävämonisteessa on erikseen kohta sille, onko lapsi lukenut kirjan itse vai joku muu, esimerkiksi aikuinen. Ensimmäisen luokan tehtävämonisteessa tehtävien määrä on kolme tehtävää, joista yksi on kirjoitustehtävä. Haastateltavien toiveena oli lisäksi, että heillä olisi erilaisia vaihtoehtoja kerätä koonnit yhteen. Tehtäväkokonaisuus laadittiin mahtumaan yhdelle A4 -arkille, joten opettajat voivat päättää miten monisteita käsitellään. Ne voidaan kerätä monisteina tai leikata pienempään muotoon ja liimata esimerkiksi vihkoon.

Lukudiplomin aloitus on luonteva sijoittaa syksyyn, uuden lukukauden alkuun. Kirjavinkkausta toivottiin toiminnan aloitukseen motivoimaan ja innostamaan oppilaita sitoutumaan diplomin suorittamiseen. Kirjavinkkauksen yhteydessä tuleville lukijoille ja opettajille kerrottaisiin lukudiplomin toiminta ja suoritustavat. Lukudiplomimateriaalit eli suorittamisen ohjeet ja kirjalistat kerätään kirjastoon kansioon kaikkien saataville. Jokainen luokka-aste saa samat materiaalit myös omaan luokkaan, joten oppilaat ja opettajat voivat perehtyä ohjeisiin ja lukulistoihin myös koulussa.

Haastatteluissa kävi ilmi, että opettajista viisi olisi sitoutuvaisia tuomaan oman luokkansa säännöllisin välein kirjastoon. Säännöllisillä käynneillä mahdollistetaan oppilaille lukudiplomiin osallistuminen. Lukudiplomin suorittaminen tapahtuu osin vapaa-ajalla, mutta kirjastoon pääsy voi osalla lukudiplomiin osallistuvilla olla hankalaa kouluajan ulkopuolella. Lukulistoja eikä tehtävämonisteita laiteta sähköisessä muodossa internetin sivustoille, sillä koulun ja kunnan sivustot tullaan tulevaisuudessa uudistamaan. Sivuuudistuksen yhteydessä asiaa pohditaan uudestaan.

Lukudiplomin suorittamisen päättymiselle tullaan antamaan tarkka päivä huhtikuun loppupuolella. Suorittamisen päättymisajankohdan jälkeen opettajat tekevät yhteenvedon lukudiplomin suorittajista ja lähettävät suorittajien nimet kirjaston henkilökunnalle sähköpostitse. Kirjaston henkilökunta kirjoittaa suorittajille lukudiplomit ja toimittaa ne koulun kansliaan, jossa lukudiplomit liitetään saajien kevättodistusten yhteyteen. Mahdolliset kirja-arvonnat suorittaneiden kesken päätetään vuotuisen budjetin sallimissa rajoissa.

9 POHDINTA

Lukudiplomi lukuharrastuksen innoittajan on yleinen menetelmä kirjaston ja koulun yhteistyössä. Kirjastolla on tarjota monipuolinen kokoelma lukemaan innostamiseen ja tietämystä johdatella tarinat ja lukijat toisiinsa. Uusien muotojen ja päivitettyjen työtapojen sekä yhteistyömuotojen tuominen mukaan toimintoihin edesauttaa lukuinnon nousuun. Kuitenkin on muistettava, että yhteistyön jatkuvuuden kannalta molempien osapuolien on oltava aktiivisesti yhteydessä toisiinsa ja kirjastoväen aktiivista palveluiden markkinointia tarvitaan edelleen.

Tässä opinnäytetyössä rakennettu lukudiplomipaketti on yksi yhteistyössä toteutettu projekti. Haastatteluun kutsutut opettajat ottivat haasteen vastaan positiivisella ja innostavalla asenteella, mutta aikataulujen yhteensovittaminen haastateltavien kanssa ei onnistunut luontevasti. Haastattelut saatiin tehtyä kahden kuukauden aikana.

Opettajat ovat aidosti huolestuneita oppilaiden heikosta lukutaidosta. Lukutaidon heikkouteen liittyy myös voimavarojen ja motivaation puute. Ei jakseta keskittyä pitkiin teksteihin. Elektroniikan ja sähköisten materiaalien rinnalla on aiheellista muistuttaa myös perinteisten kirjojen olemassaolosta. Heidän mielestään lukudiplomin toteutus on kannustava ja osittain odotettukin työkaluja heidän kirjallisuuden opetustyöhönsä.

Listojen luominen ei ollut helppoa, mutta saavutettuihin kokonaisuuksiin voidaan olla tyytyväisiä. Nyt luotu lukudiplomikokonaisuus on pohjaa tulevaisuudelle ja käytäntö tulee muovaamaan sen lukijoidensa näköiseksi. Oppilaiden mietteitä ei otettu tässä vaiheessa huomioon, sillä heillä ei ole kokemusta lukudiplomista. Oletettavasti tietämättömyys olisi hämmentänyt lapsia ja nuoria, joten tässä vaiheessa luultavammin heiltä ei olisi saatu rakentavaa palautetta suunnitteluun. Tulevaisuudessa käyttäjiä kuunnellaan herkällä korvalla ja muutoksia tehdään toivottuun suuntaan.

Yhtenäiskoulun toiminta on uutta Karviassa, joten kirjaston ja koulun yhteistyön rakentaminen on tässä muodossa vielä alkumuuravaiheessa. Tässä opinnäyte-

työssä luotu lukudiplomi on suunnattu 1–6-luokkalaisille, mutta tulevaisuudessa lukudiplomiajastusta tullaan laajentamaan myös vuosiluokille 7–9.

LÄHTEET

- Heiskanen, M. 2010. Numeroiden lukeminen ja ymmärtäminen. Teoksessa: J. Hurtig, M. Laitinen & K. Uljas-Rautio (toim.) Ajattele itse! Tutkimuksellisen lukutaidon perusteet. Juva: PS-kustannus. 71–96.
- Helavuo, M. 2016. 100 syytä lukea. Lukukipinän sytytyskirja. Helsinki: BTJ Finland Oy.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja historia. Helsinki: Yliopistopaino.
- Holopainen, L. 2016. Lukutaito ei ole itsestäänselvyys. Kasvatus (1), 55.
- Kallionpää, O. 7.10.2014. [Verkojulkaisu]. Monilukutaidon opetus on enne kaikkea uusien kirjoitustaitojen opetusta. Jyväskylä: Kieliverkosto [Viitattu 14.3.2018]. Saatavana: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/article/monilukutaidon-opetus-on-ennen-kaikkea-uusien-kirjoitustaitojen-opetusta>
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Tampere: Juvenes Print. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176.
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Tampere: Juvenes Print. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 202.
- Karvian kunnan opetussuunnitelma 2016. 2016. [Verkojulkaisu]. Karvia: Karvian kunta. [Viitattu 11.3.2018]. Saatavana: http://www.karvia.fi/public/Files/kol_16/OPS2016%207.9.2016.pdf
- Karvian kunta. 2018. [Verkkosivusto]. Karvia: Karvian kunta. [Viitattu 11.3.2018]. Saatavana: <http://www.karvia.fi/index.php?sivu=1>
- Kirjastot.fi. ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Yleisten kirjastojen hankerekisteri. [Viitattu 11.3.2018]. Saatavana: <http://hankkeet.kirjastot.fi/>
- Kunnari. 2017. [Verkkosivusto]. Lumoava lukupiiri–lähtölaskenta lukuharrastukselle. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 25.3.2018]. Saatavana: <https://kunnarilukudiplomi.fi/>
- Kupiainen, R., Kulju, P. & Mäkinen, M. 2015 [Verkojulkaisu]. Mikä monilukutaito. Teoksessa: T. Kaartinen (toim.) Monilukutaito kaikki kaikessa. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy. [Viitattu 17.3.2018]. Saatavana:

http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/98047/monilukutaito_kaikki_kaikessa_2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Laaja hyvinvointikertomus 2017–2020. 2017 [Verkkójulkaisu]. Karvia: Karvian kunta. [Viitattu 11.3.2018]. Saatavana:

http://www.karvia.fi/public/Files/kh_18/LAAJA%20HYVINVOINTIKERTOMUS%202017%20-%202020.pdf

L 29.12.2016/1492. Laki yleisistä kirjastoista.

L 21.8.1998/628. Perusopetuslaki.

Leino, K., Nissinen, K., Puhakka, E. & Rautopuro, J. 2017. [Verkkójulkaisu]. Lukutaitoa luodaan yhdessä. Kansainvälinen lasten lukutaitotutkimus (PIPLS 2016) Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos. [Viitattu 17.3.2018]. Saatavana:

<https://ktl.jyu.fi/pirls-timss/pirls/PIRLS2016RAPORTTI.pdf>

Linnakylä, P. 1990. Lukutaito – valmiutta ja vapautta. Teoksessa: P. Linnakylä & Takala, S. (toim.) Lukutaidon uudet ulottuvuudet. New dimensions of reading. Jyväskylä: Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisusarja B. Teoriaa ja käytäntöä 61. 1–23.

Linnakylä, P. & Sulkunen, S. 2002. [Verkkójulkaisu]. Teoksessa: J. Välijärvi & P. Linnakylä (toim.) Tulevaisuuden osaajat – Pisa 2000 Suomessa. Pääraportti. Jyväskylä: Oma Oy. [Viitattu 14.3.2018]. Saatavana: <https://ktl.jyu.fi/pisa/d054>

Lukukeskus. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. 10 faktaa lukemisesta. Helsinki: Lukukeskus. [Viitattu 18.2.2018]. Saatavana: <http://www.lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta-2017/>

Mikkelin kaupunki. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Kirjastopolku. Mikkelin kaupunki. [Viitattu 18.3.2018]. Saatavana: <https://kirjastopolkumikkeli.wordpress.com/tietoja-2/>

Mäkelä, M-L. 2015. Kirjavinkkarikirja. Helsinki: BTJ Finland oy.

Numminen, H. & Sokka, L. 2009. Lapsellani on oppimisvaikeus. Juva: Edita Publishing Oy

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 2016. [Verkkójulkaisu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 17.3.2018]. Saatavana:

http://oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Opetushallitus. 2.11.2017. Lukutaitofoorumi vastaamaan lukutaidon ja lukuinnon haasteeseen. [Verkkouutinen]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 17.3.2018]. Saatavana:

http://www.oph.fi/ajankohtaista/verkkouutiset/101/0/lukutaitofoorumi_vastaamaan_lukutaidon_ja_lukuinnon_haasteeseen

Opetushallitus. Ei päiväystä. Opetussuunnitelma ja tuntijako. [Verkkosivu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 17.3.2018]. Saatavana:

http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/opetussuunnitelma_ja_tuntijako

Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015. 2009. Yleiset kirjastot. Kansalliset strategiset painoalueet [Verkkojulkaisu]. ISSN=1797-950. 2009. Helsinki: Opetusministeriö. [Viitattu 10.3.2018]. Saatavana:

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76687/opm32.pdf?sequence=1>

Oulun kaupunki. Ei päivystä. [Verkkosivusto] Alakoulun kirjallisuusdiplomi. Oulu: Oulun kaupunginkirjasto. [Viitattu 25.3.2018]. Saatavana:

<https://www.ouka.fi/oulu/kirjastoreitti/alakoulun-kirjallisuusdiplomi>

Sallmén, P. 2009. Mediakasvatusta vai mediasivistystä kirjastosta? Teoksessa: S. Verho (toim.) Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ Kustannus. 9–26.

Salminen, P. 2012. [Verkkojulkaisu]. Lukudiplomi lukemaan innostamisen välineenä. Pori: Porin kaupunginkirjasto. [Viitattu 7.4.2018]. Saatavana:

<https://www.satakirjastot.fi/documents/10974/39819/lukudiplomiraportti.pdf/2b6a7235-b689-43d5-bc25-fe12e65519a8>

Salusjärvi, A. 2017. [Verkkojulkaisu]. Lukeminen ei ole hauska, se on eloonjäämistaito. Yle.fi. [Viitattu 10.3.2018]. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-9428600>

Satakirjastot. Ei päivystä. [Verkkosivusto] Lukudiplomi. Pori: Porin kaupunginkirjasto. [Viitattu 25.3.2018]. Saatavana:

<https://www.satakirjastot.fi/web/arena/lukudiplomit>

Sinko, P., Pietilä, A. & Bäckman, P. 2005. [Verkkojulkaisu]. Luku-Suomessa taottua. Opetushallituksen Luku-Suomi-kärkihankkeen (2001–2004) raportti. Opetushallitus. [Viitattu 4.3.2018]. Saatavana:

http://www.oph.fi/download/30222_luku-suomessa_taottua.pdf

Suomen yleisten kirjastojen tilastot. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kirjastot.fi. [Viitattu 10.2.2018]. Saatavana:

<http://tilastot.kirjastot.fi/?orgs=69&years=1999%2C2000%2C2001%2C2014%2C2015%2C2016&stats=1%2C33%2C100%2C101%2C104%2C107%2C108%2C109%2C110%2C111%2C112%2C115%2C183#results>

Suuri lukuseikkailu. 2018. [Verkkosivusto] Lukukeskus ry & Lastenkirjainstituutti. [Viitattu 18.3.2018]. Saatavana: <http://www.suurilukuseikkailu.fi/>

Takala, M. 2006. Lukemaan opettaminen. Teoksessa: M. Takala & E. Kontu (toim.) Luki–vaikeudesta Luki–taitoon. Helsinki: Yliopistopaino. 13–36.

Vaasan kaupunginkirjasto. Ei päiväystä. [Verkkosivusto] Kouluille. Kirjatokäynnit, kirjastopolku [Viitattu 25.3.2018]. Saatavana:
<https://kirjasto.vaasa.fi/kouluille?culture=fi>

Vettenranta, J., Välijärvi, J., Ahonen, A., Hautamäki, J., Hiltunen, J., Leino, K., Lähteinen, S., Nissinen, K., Nissinen, V., Puhakka, E., Rautopuro, J. & Vainikainen, M–P. 2016. [Verkkotiedote] PISA 2015: Suomalaisnuoret edelleen huipulla, pudotuksesta huolimatta.. Helsinki: Opetus– ja kulttuuriministeriön julkaisu 2016:41. [Viitattu 31.3.2018]. Saatavana:
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79052/okm41.pdf>

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelun kysymykset

Liite 2. Lukudiplomin lukuohjeet

Liite 3. 1. luokan kirjalista

Liite 4. 2. luokan kirjalista

Liite 5. 3. luokan kirjalista

Liite 6. 4. luokan kirjalista

Liite 7. 5. luokan kirjalista

Liite 8. 6. luokan kirjalista

Liite 9. 1. luokan tehtävämoniste

Liite 10. 2–6. luokan tehtävämoniste

LIITE 1 Teemahaastattelun kysymykset

Taustakysymykset

Opetettava luokkasi:

Mielikuva ja kokemukset lukudiplomeista

Minkälaisia mielikuvia sinulla on lukudiplomista?

Oletko koskaan käyttänyt lukudiplomia opettajan työssäsi?

Jos olet, minkälaisia kokemuksia?

Lukudiplomin sisältö

Kirjalistat vai vapaasti valittavia kirjoja?

Onko mielekästä laatia joka luokkatasolle omat listat vai yhdistelemällä luokkia yhteen?

Pitäisikö suosia klassikoita vai kiinnostavia uutuuksia?

Halutaanko mukaan selkokirjoja? e-kirjoja? äänikirjoja? sarjakuvia? tietokirjoja

Mitä toivot listalla olevien kirjojen vaikeusasteesta luokkatasoosi nähden?

Minkälainen jaottelu listalla tulisi olla? Onko jokin ryhmä huomioitava erikseen? (esim. pojat)?

Pitäisikö eri kategorioita olla yhtä paljon kuin luettavien kirjojen määrä?

Onko mielekästä niputtaa sarjat (esim. banaani -sarja) vai nostaa yksittäiset kirjat listaan?

Kuinka monta kirjaa listalla tulisi olla luokka-astetta kohti?

Onko luokkatasosi oppikirjassa lukusuosituksia, kirjaehdotuksia?

Lukudiplomin suorittamiseen liittyvät asiat

Onko kirjalliset tehtävät mielekäs kontrollointitapa?

Minkälaisia tehtävien tulisi olla? perinteisiä vai digitaalisia toteutukset?

Minkälaisia mahdollisuuksia oppilailla on laitteiden avulla työstää tehtäviä?

Minkälaisia toiveita sinulla on tehtävien määrästä? Vaihtoehtoja vähän/paljon

Miten tehtävien koonti tulisi toteuttaa? Onko passi, kansio tai portfolio tyyppinen ratkaisu luonteva?

Kuinka monen kirjan lukeminen on sopiva määrä luokka-asteesi oppilaille?

Onko tarpeellista laatia eri vaatimustasoja luettavien kirjojen määrästä?

Lukudiplomin suorittajien palkitseminen/motivointi

Onko mielessäsi jokin erityinen keino, jolla oppilaat saadaan innostumaan lukudiplomin suorittamisesta?

Miten suorittajat palkitaan?

Milloin palkitseminen tapahtuu?

Lukudiplomi opettajan työvälineenä

Miten haluaisit lukudiplomin aloituksen tapahtuvan?

Oletko innostunut ottamaan lukudiplomin osana opetusta?

Mikä olisi mielekäs materiaalipankin sijoituspaikka?

Toiveet lukudiplomin tekijöille

Onko vielä jotain toiveita, joita haluat tuoda esiin lukudiplomin suunnitteluun?

Haluatko osallistua tehtävien laatimiseen tai listojen luomiseen?

LIITE 2. Lukudiplomin lukuohjeet**LUKUDIPLOMIN LUKUOHJEET****🐾 Lue lukudiplomiin kuusi kirjaa.**

Lue kuusi kirjaa lukuvuoden aikana. Yksi kirjoista saa olla vapaavalintainen tietokirja. Ensimmäisen luokan oppilaat lukevat vähintään kolme kirjaa itse ja muut kolme kirjaa voi joku lukea ääneen.

🐾 Valitse mahdollisimman erilaisia kirjoja.

Lue eri kirjailijoiden kirjoja ja valitse kirjoja myös eri ryhmistä.

🐾 Tee tehtävä

Jokaisen lukemasi kirjan jälkeen valitse yksi mieluinen tehtävä ja tee se. 1. luokkalaiset merkitsevät rastin lukiko kirjan itse vai lukiko kirjan joku muu. Opettaja päättää tehtävien palautusmuodon ja vastaanottaa tehtävät.

🐾 Väritä myös kirjalle tähtiä sen mukaan mitä pidit kirjasta.**LUKUINTOA TOIVOTTA****KIRJASTON VÄKI!**

LIITE 3. 1. Luokan kirjalista**1. LUOKAN KIRJALISTA****KUVAKIRJAT 85.22**

Bergström, Gunilla: **Mikko Mallikas menee kouluun** tai joku muu

Cousins, Lucy: joku **Maisa** -sarjan kirja (itse lukien)

Havukainen, Aino: joku **Veera** -sarjan kirjat

Hill, Eric: joku **Puppe** -sarjan kirja (itse lukien)

Korolainen, Tuula: **Kuono kohti koulua**

Kunnas, Mauri: **Herra Hakkaraisen numerot** tai muu Hakkarainen

Lévy, Didier: **Bingo menee kouluun** tai **Bingo oppii kirjoittamaan**

Napp, Daniel: **Mikko Murina** –sarjan kirjat

Topelius, Zacharias: **Vattumato**

Venho, Johanna: **Kaksi päätä ja kahdeksan jalkaa**

Whybrow, Ian: **Harri ja dinot** –sarjan kirjat

RIIMITETYT KUVAKIRJAT 85.22

Bentley, Peter: **Koti täynnä ystäviä**

Bright, Rachel: **Ikioma kamu**

Hart, Caryl: **Dinosaurukset kylässä**

Hart, Owen: **Olet paras ystäväni**

Jarman, Julia: **Varokaa härkää**

Jones, Gareth P: **Hei merirosvokapteeni!**

Sperring, Mark: **Tassu tassussa**

Willis, Jeanne: **Mukulat mullin mallin**

TA-VU-TE-TUT 84.2

Fogeli: joku **Pekka Puupää** –sarjan kirjat

Finne, Jalmari: joku **Kiljusen herrasväki** kirja

Rooney, Anne: **Apua, hirviö!** (Kirja käteen)

Mayfield, Sue: **Ollaan kavereita** (Vihreä banaani)

Wallace, Karen: **Munavarkaita** (Kirja käteen)

TA-VU-TET-TU SUURAAKKOSIN 84.2

Fisher-Hunold, Alexandra: **Lentäjätarinoita**

Hanauer, Michaela: **Ensimmäinen päivä poliisina**

Hanauer, Michaela: **Jalkapallohuumaa**

Reider, Katja: **Paula ja kissanpentu**

Richert, Katja: **Vauhdikas päivä eläinlääkärissä**

Thilo: **Aartenmetsästäjät**

Wich, **Henriette: Sankaritarinoita**

Zapf: **Portti Robomaahan**

HELPPOLUKUISET 84.2

Bagge, Tapani: **Kotona** tai joku muu Kaisa –sarjan kirja

Brass, Helena: **Koululla kummittelee** (Eka B)

Elliott, Rebecca: **Prinsessa Ruusunen**

Hinrichsen, Natalie: **Tähkää**

Impey, Rose: joku **Piraatti-Pete** –sarjan kirja

Impey, Rose: **Sämpylän vauhdikas seikkailu** (tai muu Erikoiset eläimet)

Joku **Hyppivä sammakko** –sarjan kirja

Joku **Lukukaveri** –sarjan kirja

Kallioniemi, Tuula: **Ensiluokkaiset jälkien etsijät** (Reuhurinne)

Lovsin, Polona: **Ruma ankanpoikanen**

Matsuoka, Mei: **Kolme pientä porsasta**

Prasadam–Halls, Smriti: **Ritari Nestorin tarinat** (tai muu Sininen banaani)

Wallace, Karen: joku **Hirviövuorten touhot** –sarjan kirja

INNOSTUNEILLE 84.2

Hallberg, Lin: joku **Eppu** tai **Sinttu** –sarjan kirja

Jansson, Anna: joku **Emil Wern tutkii** –sarjan kirja

Kallioniemi, Tuula: joku **Konsta** –sarjan kirja

Whybrow, Ian: joku **Harri ja dinot** –sarjan kirja

TIETOKIRJA

Valitse itseäsi kiinnostava tietokirja

LIITE 4. 2. Luokan kirjalista

2. LUOKAN KIRJALISTA**KUVAKIRJAT 85.22**

Casta, Stefan: joku **Mustikkajengi** –sarjan kirja

Havukainen, Aino: joku **Tatu ja Patu** –sarjan kirja

Kanto, Anneli: joku **Viisi villiä Virtasta** –sarjan kirja

Korolainen, Tuula: **Kissa killin** –sarjan kirja

Kunnas, Mauri: **Aarresaari** tai joku muu

Nopola, Tiina: joku **Siiri** –sarjan kirja

Nordqvist, Sven: Joku **Viiro ja Pesonen** –kirja

Reittu, Ninka: joku **Messi ja Mysteeri** – sarjan kirja

RUNOKIRJAT 82.2

Riipinen, Anni: **Kielet kippuralle**

Kunnas Kirsi: **Tiitiäisen kissa– ja koiraystävät**

Korolainen, Tuula: **Aaveakkoset**

Mörö, Mari: **Helokki ja hiirenvirma**

HELPPOLUKUISET 84.2

Anderson, Scoular: **Aavepallon mestarit** (lukukaveri)

Gough, Julian: **kaverin kamalat tavat** (Karhu ja kaniini)

Gutman, Dan: joku **Kahjo kouluni** -sarjan kirja (huumori)

Hallava, Anna: **2 A:n kamut kykykilpailuissa** (lukupalat)

Hallberg, Lin: joku **Sinttu** -kirja (heppa)

Hay, Sam: **Hillopurkin henki** tai joku muu Sininen banaani –sarjan kirja

Huovi, Hannele: **Suurkonta** -sarjan kirja (Keltanokka)

Kirjava kukko –sarjan kirjat

Kirjakaveri –sarjan kirjat

Levola, Kari: joku **Maailmantappi** –sarjan kirja (keltanokka)

Lipasti, Roope: **Lätkä-Lauri ja haamupelastus** (lukupalat)

Lipasti, Roope: **Lätkä-Lauri ja ihmeräpylä** (lukupalat)

Marttinen, Tittamari: **Taneli Kaneli lomalla** (keltanokka)

Mikkanen, Raili: **Histamiini eteläluodolla** (keltanokka)

Mäki, Harri István: joku **Sihis** -sarjan kirja (Keltanokka)

Parvela, Timo: joku **Ella** -sarjan kirja (keltanokka)

Savisaari, Aira: **Ponku, Peetu ja helppo nakki** (etsivätarina)

Savisaari, Aira: **Ponku, Peetu ja rikotun repun keissi** (etsivätarina)

Widmark, Martin: joku **Lasse-Maijan etsivätoimisto** –sarjan kirja

Wieker, Katherina: **Minidinot**

LASTENROMAANIT 84.2

Kallioniemi, Tuula: joku **Konsta** –sarjan kirja

Kuutti, Maria: joku **Anna ja Elvis** –sarjan kirja

Parvela, Timo: joku **Ella** –sarjan kirja tai **Paten aikakirja** (huumori)

Nopola, Sinikka: Joku **Heinähattu ja Vilttitossu** –sarjan kirja

Bond, Michael: joku **Karhuherra Paddington** –sarjan kirja

Salmi, Veera: **Mauri ja vähä-älypuhelin** tai **Mauri ja mini-isoveli**

Teräs, Mila: joku **Telma** –sarjan kirja

TIETOKIRJA

Valitse itseäsi kiinnostava tietokirja

LIITE 5. 3. Luokan kirjalista**3. LUOKAN KIRJALISTA****HELPPOLUKUISET 84.2**

Gutman, Dan: joku **Kahjo kouluni** -kirja (humori)

Hallberg, Lin: joku **Sinttu** -kirja (heppa)

Halberg, Lin: joku **Eppu** -kirja (heppa)

Mäki, Harri István: joku **Sihis** -kirja (kummitukset, keltanokka)

Marttinen, Tittamari: **Taneli Kaneli seikkailuleirillä** (keltanokka)

Levola, Kari: joku **Maailmantappi** -kirja (keltanokka)

Korolainen, Tuula: **Aapo** -kirja (humori, keltanokka)

Niemelä, Reetta: joku **Tikkumäki** -kirja (heppa)

Webb, Holly: **Yksinäinen Allu tai** muu samantekijän eläinromaani

Widmark, Martin: joku **Lasse-Maijan etsivätoimisto** -kirja (salapoliisi)

LASTENROMAANIT 84.2

Clary, Julian: **Me ponnekkaat** (humori)

Eräpuro, Annika: **Hili & Ola ja mahdoton Mauri** (seikkailu)

Gahrton, Måns: joku **Hotelli kultainen mysteeri** -kirja (humori)

Gaiman, Neil: **Onneksi oli maitoa** (fantasia)

Hongisto, Outi: **Sara matkalla Kaliforniassa**

Horst, Jorn Lie: **Operaatio myrskypilvi etsiväkaksikko** (jännitys)

Jansson, Anna: joku **Emil Wern tutkii** –kirja (etsivä)

Kaarniranta, Sari: **Supertavis** (Huumori, taikatemput)

Kallioniemi, Tuula: joku **Reuhurinne** –sarjan kirja

Kuutti, Maria: joku **Anna ja Elvis** –sarjan kirja

Lehtiö, Jaana: joku **Taika Valo** –sarjan kirja (seikkailu, jalkapallo)

Mäkipää, Jari: **Masi Tulppa: Pääsy kielletty**

Nopola, Sinikka: joku **Risto Rappääjä** –sarjan kirja

Parvela, Timo: joku **Ella** –sarjan kirja

Parvela, Timo: joku **Mäykkä ja Väykkä** –sarjan kirja

Parvela, Timo: joku **Pate** –sarjan kirja

Paul, Martin: joku **Kauhukartano** –sarjan kirja (huumori)

Peltoniemi, Sari: **Kerppu ja tyttö** (lemmikki)

Pilkey, Dav: **Kapteeni kalsari** –sarjan kirjat (huumori)

Riddell, Chris: joku **Ottilia** –sarjan kirja (seikkailu)

Stanton, Andy: **Olet ilkimys, herra Gummi** tai muu sarjan kirja (huumori)

Viherjuuri, Heidi: **Seikkailu kutsuu, Hilja**

RUNOKIRJAT 82.2

Itkonen, Jukka: **Astronautin rusinapulla**

Kunnas Kirsi: **Tiitiäisen kissa– ja koiraystävät**

Lehtinen, Emilia: **Ohjeita lohikäärmeiden kasvattajille**

Ruohonen, Laura: **Tippukivitapaus**

With, Niina: **Sikin sokin**

SATUJA JA KLASSIKOITA

Egner, Thorbjorn: **Kasper, Jesper ja Joonatan**

Jansson, Tove: **Taikurin hattu**

Kunnas, Mauri: **Koirien Kalevala**

Kurenniemi, Tuula: **Onnelin ja Annelin talvi**

Lindgren, Astrid: **Se pikkuinen Lotta**

Milne, A. A: **Nalle Puh**

SARJAKUVAT 85.32

Lindgren, Astrid: **Peppi, maailman vahvin** tai joku muu Peppi

joku **Smurffit** –sarjakuva

joku **Angry Birds** –sarjakuva

Wieslander, Jujja: **Mimmi Lehmä ja Varis retkeilevät**

TIETOKIRJA

Valitse itseäsi kiinnostava tietokirja

LIITE 6. 4. Luokan kirjalista

4. LUOKAN KIRJALISTA

LASTENROMAANIT 84.2

Aho, Marja: **Hii–o–hoi! Aarre näkyvissä** (seikkailu)

Ala-Harja, Riikka: **Kahden maan Ebba**

Bagge, Tapani: joku **Kiljusen uusi herrasväki** –sarjan kirja

Brand, Russell: **Hamelnin pillipiipari**

Clairy, Julian: **Me ponnekkaat** (huumori)

Evinsalo, Kari: joku **Etsivä Vertti** –sarjan kirja

Hurme, Vuokko: **Kiepaus** (Fantasia)

Kallioniemi, Tuula: joku **Reuhurinne** –sarjan kirja

Kunnas, Noora: **Kaheli sakki ja kauhujen kaappi** tai muu sarjan kirja

Lehtiö, Jaana: **Taika valo ja Pelukylän pokaali** tai muu sarjan kirja (seikkailu)

Lähteenmäki, Laura: joku **Salakari** –sarjan kirja (salapoliisi)

Martin, Paul: joku **Kauhukartano** –sarjan kirja (huumori)

Mäkipää, Jari: joku **Etsivä hurrikaani** –sarjan kirja

Nopola, Sinikka: joku **Risto Räppääjä** –kirja

Noronen, Paula: joku **Supermarsu** –kirja

Parvela, Timo: joku **Ella** –kirja (huumori)

Parvela, Timo: joku **Pate** –kirja (huumori)

Peirce, Lincoln: **Iso Nipa on ykkönen**

Salmi, Veera: joku **Puluboi** –kirja

Seppälä, Anne: Joku **Topi** –sarjan kirja (eläimet)

Steen, Hanna van der: **Senttu ja isosedän haamu**

Walliams, David: **Maailman rikkain poika** (huumori)

NUORTEN ROMAANIT 84.2

Dieckmann, Maijaliisa: **Sigismund Virtanen Odysseuksen matkassa** (historia)

Dieckmann, Maijaliisa: **Sigismund Virtanen Troijan sodassa** (historia)

Kallioniemi, Tuula: **Villiviikko**

Kanto, Anneli: joku **Futistyttö** –sarjan kirja (urheilu)

Kuronen, Kirsti: **Vili Voipio** –sarjan kirja (huumori)

Lehtinen, Tuija: **Karting team Vintiöt** tai joku muu sarjan kirja (moottoriurheilu)

Lehtinen, Tuija: joku **Saimi ja Selma** –kirja

Mäki, Harri István: **Mörkökirja** (kauhu)

Mörö, Mari: **Neliveto** (eläin)

Parvela, Timo: **Kepler62**–kirjat (scifi)

Sandelin, Annika: **Yokon yökirja** tai **kiusallista ja huipputärkeää**

Simukka, Salla: **Sisarla** (fantasia)

Sommer-Bodenburg, Angela: **Pikku vampyyri** –sarjan kirja (kauhu)

Walldén, Netta: **Kissa nimeltä Kent** (mysterikertomus)

Veirto, Kalle: joku **Henkka & Kivimutka** (jännitys)

Veirto, Kalle: joku **Sählymestarit** –sarjan kirja (urheilu)

Wolfe, Sean Fay: **Elementia**–kronikat (Minecraft–seikkailu)

SATUJA JA KLASSIKOITA

Barrie, J.M.: **Peter Pan**

Dahl, Roald: **Iso kiltti jätti**

Collodi, Carlo: **Pinokkion seikkailut**

Jansson, Tove: **Näkymätön lapsi**

Kunnas, Mauri: **Seitsemän koiraveljestä**

Kurenniemi, Tuula: **Onnelin ja Annelin talvi**

Lindgren, Astrid: **Se pikkuinen Lotta**

Milne, A. A.: **Nalle Puh**

RUNOKIRJAT 82.2

With, Niina: **Oudoilla poluilla**

Lehtinen, Emilia: **Ohjeita lohikäärmeiden kasvattajille**

Ruohonen, Laura: **Yökyöpelit. Allakka pullakka**

Porthan, Piritta: **Varoitus postinkantajalle**

SARJAKUVAT 85.32

Lindgren, Astrid: **Peppi, maailman vahvin** tai joku muu Peppi

joku **Smurffit** –sarjakuva

joku **Angry Birds** –sarjakuva

joku **Simpson**– sarjakuva

Tietokirjat

Valitse itsellesi mielenkiintoinen tietokirja

LIITE 7. 5. Luokan kirjalista**5. LUOKAN KIRJALISTA****NUORTEN ROMAANIT 84.2**

Benton, Jim: joku **Rakas nuija päiväkirjani** –sarjan kirja

Karpio, Markku: **Mun isäni on avaruusmies**

Lehtinen, Tuija: joku **Saimi ja Selma** –sarjan kirja

Marttinen, Tittamari: joku **Viivi pusu** –sarjan kirja

Sachar, Louis: **Takapulpetin poika**

Salmi, Ronja: **Onks noloo? Tai Onks noloo? Leirikoulussa**

JÄNNITYSTÄ JA SEIKKAILUA

Blyton, Enid: joku **Viisikko** –sarjan kirja

Horowitz, Anthony: joku **Alex Rider** –sarjan kirja

Kallioniemi, Tuula: **Pako**

Keene, Carolyn: **Neiti Etsivä** –sarjan kirjat

Kurvinen, Jorma: joku **Susikoira Roi** –sarjan kirja (seikkailu)

Veirto, Kalle: joku **Kivimutka** –sarjan kirja (jännitys)

Remes, Ilkka: **Aaro Korpi** –sarjan kirjat

Wolfe, Sean Fay: **Elementia**–kronikat (Minecraft-seikkailu)

FANTASIA, SCIFI JA KAUFU

- Aarnio. Reeta: **Maan kätkemät** tai joku muu sarjan kirja
- DiTerlizzi, Tony: joku **Spiderwickin kronikat** –sarjan kirja
- Hunter, Erin: joku **Etsijä** –sarjan kirja
- Hunter, Erin: joku **Soturikissa** –sarjan kirja
- Kanto, Anneli: **Tehtävä maassa** (scifi)
- Lewis, C.S.: joku **Narnia** –sarjan kirjat
- Parvela, Timo: **Sammon vartijat** –sarjan kirja (fantasia)
- Rowling, J.K.: joku **Harry Potter** –sarjan kirja (fantasia)
- Stine, R.L.: Joku **Goosebumps** –sarjan kirja (kauhu)

URHEILUA JA ELÄIMIÄ

- Cras, Bengt-Åke: joku **PK pantterit** –sarjan kirja (jalkapallo)
- Heimonen, Satu: **Suokaislan suloinen Cecilia** (kissa)
- Jalo, Marvi ja Merja: joku **Koiratytöt** –sarjan kirja (koira)
- Kanto, Anneli: joku **Futistytöt** –sarjan kirja
- Lehtineva, Tiina: **Unelmien painajainen** tai sarjan muu osa (heppa)
- Veirto, Kalle: **Kyläkaukalon lupaus** (jääkiekko)
- Ojala, Anu: joku **Aino** –sarjan kirja (heppa)

HISTORIAN HAVINAA

- Dieckmann, Maijaliisa: **Fredrika-rouvan koulu**
- Dieckmann, Maijaliisa: **Metsän poika tahdon olla**
- Kallioniemi, Tuula: **Kulkuripoika ja tuulen tyttö**

Koskinen, Juha-Pekka : **Benjamin Hawk: Myrsky nousee**

Koskinen, Juha-Pekka: **Benjamin Hawk: Merirosvon oppipoika**

Lipasti Roope: **Viikinkisolmu** tai sarjan muu osa

Mikkanen, Raili: **Kahdentoista vala**

Morpurgo, Michael: **Sotahevonen**

Vartia, Taavi: **Viikinkipoika Kaspar**

RUNOKIRJAT 82.2

Pää auki!

Kuronen, Kirsti: **Likkojen lipas**

Runo viekään

Nuotio, Eppu: **Kuusivuosi: sarjakuvarunoja**

Itkonen, Jukka: **Rinkeli ronkeli**

Tietokirjat

Valitse itseäsi kiinnostava tietokirja ja tee tehtävä

LIITE 8. 6. Luokan kirjalista

6. LUOKAN KIRJALISTA

NUORTEN ROMAANIT 84.2

Kallioniemi, Tuula: **Lätkässä: 11 stooria rakkaudesta** (novelli)

Kallioniemi, Tuula: **Risteys**

Karpio, Markku: **3 siltaa mantereelta** (muutto, syrjintä)

Mattila-Laine, Satu: **Parantola**

Sciefauer, Jessica: **Pojat**

Veistinen, Harri: **Kotitekoisen poikabändin alkeet**

Vuorela, Seita: **Lumi**

Luhtanen, Sari: **Totuus tarusta** –sarjan kirja (huumori)

Sachar, Louis: **Kuka ei kuulu joukkoon?** (kiusaaminen)

Lehtinen, Tuija: joku **Rebekka** –kirja

Cassidy, Cathy: joku **Suklaamurusia** –sarjan kirja

JÄNNITYS JA SEIKKAILUA

Blyton, Enid: joku **Viisikko** –kirja

Lönn, Pasi: **Hyppy syvyyteen**

Lönn, Pasi: **Rosvonkultaa**

Kurvinen, Jorma: joku **Susikoira Roi** –sarjan kirja (seikkailu)

Kökkö, Hanna: **Kätkö** tai joku muu sarjan osa (geokätköily)

Remes, Ilkka: **Aaro Korpi** –kirjat

Vahtokari, Reijo: **Peliin kadonnut poika**

FANTASIA, SCIFI JA KAUFU

Cass, Kiera: **Valinta** tai sarjan muu osa (kauhu)

Lähteenmäki, Laura: **North end** –sarjan kirjat (scifi)

Lewis, C.S.: **Narnia** –kirjat

Meresmaa, J.S.: **Mifongin perintö** tai joku muu sarjan kirja

Rowling, J.K.: joku **Harry Potter** –sarjan kirja (fantasia)

Stine, R.L.: Joku **Goosebumps** –sarjan kirja (kauhu)

Stine, R.L.: Joku **the Nightmare room** –sarjan kirja (kauhu)

Parvela, Timo: **Sammon vartijat** –sarjan kirja (fantasia)

URHEILU JA ELÄIMIÄ

Henna Helmi: joku **Miisa** –sarjan kirja

Veirto, Kalle: **Kyläkaukalon lupaus** (jäähkiekko)

Veirto, Kalle: **Viirupaidat** –sarjan kirja (jalkapallo)

Wickström, Mika: **Meidän jengi Zlatan** (jalkapallo)

Lehtineva, Tiina: **Kuin perhosen tanssi** tai sarjan muu osa (heppa)

Jalo, Merja: joku **Nummelan ponitalli** –sarjan kirja (heppa)

Romppainen, Päivi: joku **Vilman koiraklubi** –sarjan kirja

Tanskanen, Tiina: joku **Hevostyttö litu** –sarjan kirja

HISTORIA HAVINAA

Das, Mintie: **kuokuva maailma**

Kohonen, Laila: **Miehuuskoe 1917**

Koskinen, Juha-Pekka : **Benjamin Hawk: Myrsky nousee**

Koskinen, Juha-Pekka: **Benjamin Hawk: Merirosvon oppipoika**

Latvus, Sisko: **Kaukana omalta maalta**

Mikkanen, Raili: **Aurora**

Morpurgo, Michael: **Sotahevonen**

Paver, Michelle: joku **Pronssisoturit** –sarjan kirja

Wallenius, Leena: **Rosalien laulu**

RUNOKIRJAT 82.2

Korolainen, Tuula: **Mikä onni, 6B**

Kuronen, Kirsti: **Pönttö**

Kuronen, Kirsti: **Paha puuska**

Nuotio, Eppu: **Kuusivuosi: sarjakuvarunoja**

Itkonen, Jukka: **Rinkeli ronkeli**

SATUJA JA KLASSIKOITA

Alcott, Louisa May: **Pikkunaisia**

Jansson, Tove: **Muumipappa ja meri**

Lindgren, Astrid: **Mio, poikani Mio**

Montgomery, L. M.: **Runotyttö**

Saint-Exupéry, Antoine de: **Pikku prinssi**

Verne Jules: **Maailman ympäri 80 päivässä**

SARJAKUVAT 85.32

Dixon, Charles: **Hobitti, eli, Sinne ja takaisin**

Goscinny: **Asterix Hispaniassa** tai joku muu

Morris: **Laulava lanka** tai joku muu Lucky Lyke

Hergé: **Kultasaksinen rapu** tai joku muu Tintti

Tietokirjat

Valitse itseäsi kiinnostava tietokirja ja tee tehtävä

LIITE 9. 1. luokan tehtävämoniste**Kirjan nimi:** _____**Kirjan kirjoittaja:** _____Luin kirjan itse Joku luki kirjan minulle **Montako tähteä antaisit kirjalle? Väritä tähdet!****Valitse tehtävistä yksi****Piirrä kuva jostain kirjan henkilöstä****Piirrä kuva jostain kirjan paikasta****Etsi ja kirjoita kirjasta viisi erikoista tai vaikeaa sanaa**

LIITE 10. 2–6. Luokan tehtävämoniste**Kirjan nimi:** _____**Kirjan kirjoittaja:** _____**Montako tähteä antaisit kirjalle? Väritä tähdet!****Valitse tehtävistä yksi**

- 🐾 Piirrä kirjalle uusi kirjankansi.
- 🐾 Piirrä sarjakuva jostakin kirjan tapahtumasta.
- 🐾 Piirrä kirjan tapahtumapaikoista kartta.
- 🐾 Tee kuvin ja sanoin ajatuskartta päähenkilöstä.
- 🐾 Kirjoita kirje tai postikortti jollekin kirjan henkilöistä.
- 🐾 Mitä uutta tietoa opit kirjasta? Kirjoita.
- 🐾 Etsi kirjasta kuusi hauskaa sanaa ja kirjoita sanoista runo